

07

KATEDRA

21:67

MARIBOR, 10. III. 1973

ŠTUDENTSKI LIST

ŠT. 7. LETO XII.

1972/1426

IV 284/12
1972/73

Foto S. Kerbler

Učvrstili bomo vezi med mladimi

Dne 19. januarja je bila v prostorih doma družbenopolitičnih organizacij redna letna volilna skupščina študentov mariborskih visokošolskih zavodov.

Ob tej priložnosti so delegati višjih šol, ki tokrat po novem, delegatskem principu, zastopajo posamezne visokošolske zavode, diskutirali o spletu vprašanj, s katerimi se študentska populacija permanentno srečuje in ki živo zadevajo tako tiste študente, ki so aktivni v samoupravnih organih, kot tudi ostale.

Najprej je dosednji predsednik izvršnega odbora skupnosti študentov Emilijan Kožar kritično ovrednotil delo izvršnega odbora v preteklem koledarskem letu ter pri tem posebej opozoril na določene vidike, ki se kažejo v nujnosti čvrstejše povezanosti študentskih organizacij po posameznih šolah z osrednim izvršnim odborom in še zlasti na aspekt tesnega sodelovanja, ki naj bi po njegovem mnenju in prepričanju velike večine študentov, baziralo na skupnem delu in razreševanju vprašanj, ki zadevajo vse mlade. Pri tem je bivši predsednik ostro obsodil nekatera sicer osamljena namigovanja, češ, da bi bilo nujno takojšnje strukturalno zlitje študentske organizacije z mladinsko. Predsednik je zlasti poudaril dejstvo, da so študentje pripravljeni aktivno sodelovati v vseh oblikah skupne aktivnosti, da pa nikakor ne bodo pristali na kakršnokoli vrsto podrejenosti ali nadrejenosti tako enega, kot drugega dela mlade generacije. Celovit odgovor na to, dokaj problematično vprašanje, bomo študentje dobili na bližnji konferenci Zveze študentov Slovenije, ki bo nekje v februarju.

Po pregledu dejavnosti in razpravah o nekaterih vidikih delovanja posameznih komisij izvršnega odbora skupnosti študentov in specializiranih dejavnosti, kot so: KATEDRA, KUD – študent in ŠTUDENTSKI SERVIS, se je skupščina študentov lotila problematike povezane z ustanavljanjem pokrajinskih klubov in učinkovitejše koordinacije dela z oddelki dislociranimi zunaj Maribora (Celje, Kranj). Pri tem so diskutanti opozorili na dejstvo, da se študentska organizacija v Kranju vse bolj odtuja od matične – mariborske – študentske skupnosti in na kraju postavili Kranjčanom javno vprašanje, češ, kako si zamišljajo vizijo bodočega sodelovanja.

V nadaljevanju razprave so v posebni točki dnevnega reda razmišljali o vlogi študentov v samoupravnih organizacijah in prišli do sklepa, da je treba študente – predstavnike v pedagoško-znanstvenih svetih tesneje povezati z izvršnimi odbori.

Ob koncu je študentska skupščina razrešila dosednji izvršni odbor skupnosti študentov ter izvolila novega; za glavnega in odgovornega urednika študentskega lista Katedra, je bil izvoljen dosednji glavni urednik, Davorin KRAČUN, za novega predsednika izvršnega odbora skupnosti študentov mariborskih visokošolskih zavodov pa so izvolili dosedanjega odgovornega urednika Katedre Jožeta ZAGOŽENA. J. Z.

KATEDRA

IZDAJA SKUPŠČINA SKUPNOSTI ŠTUDENTOV MARIBORSKIH VISOKOŠOLSkih ZAVODOV

Ureja uredniški odbor:

glavni in odgovorni urednik: Davorin Kračun

sekretarka uredništva: Nevenka Vetrh

študentska rubrika: Janko Vitežnik – urednik, Tone, Čeh, Jože Zagožen, Bogdan Lipovšek

notranja rubrika: Mirč Pestiček – urednik, Slavko Gerič, Milan Lampe

kulturna rubrika: Edvard Pukšič – urednik, Adrian Grizold, Marija Frankovič

lektorica: Sonja Rajzer

likovna urednica: Marika Šaho

tehnični urednik: Marjan Žmavc

Katedro sofinancirajo Združenje visokošolskih zavodov Maribor, IO SŠ MVZ, Kulturna skupnost Slovenije in SO Maribor.

Uredništvo in uprava Ob parku 7, 62000 Maribor, telefon 22-004, tekoči račun 51800-678-81846. Nenaročenih slik in rokopisov ne vračamo.

Cena izvoda je 1,00 din (letna naročnina 15,00 din, za ustanove in podjetja 20,00 din). Tiska CP Mariborski tisk, Maribor.

Študentske skupščine

Že v prejšnji številki smo v kratki vesti obvestili bralce našega lista, da so bile konec prejšnjega semestra po vseh mariborskih visokošolskih zavodih študentske skupščine. Tokrat bi nekoliko podrobneje opisal probleme, o katerih so razpravljali na posameznih šolah. Povsod so izvolili tudi nova vodstva študentske skupnosti, ker je potekel mandat prejšnjim IO. Poleg tega so na teh skupščinah pregledali izvedbo plana v prejšnjem obdobju in izdelali načrte za prihodnje.

Najprej bi navedel nekaj problemov, o katerih so razpravljali na VEKS. Tu sicer razprava ni bila tako živahna kot običajno, kljub temu pa je bil namen skupščine dosežen. Izoblikovali so novo samoupravno strukturo študentov, v kateri temelji vse na svetih posameznih letnikov. Glavni namen tega je bila večja ddlitev dela, ki bi naj prispevala k večjim uspehom. Na skupščini je bila izrečena tudi kritika bivšega IO, ki zaradi premajhne delavnosti ni opravil vseh zadanih nalog. Tako so se pritoževali bruci, da sploh niso bili seznanjeni z delom in možnostmi vključevanja v IO te šole. Podobne kritike smo slišali tudi na oddelku VEKS v Celju in upamo, da bo novo vodstvo študentske skupnosti resneje in vestneje opravilo svojo nalogo.

Na VTŠ je bila razprava nekoliko bolj živahna. Pogovarjali so se o samoupravljanju študentov te šole, ker so zaradi nezainteresiranosti za izvenštudijsko dejavnost na tem področju nekoliko v zaostanku za ostalimi šolami. Prav tako so tudi tu ustanovili in organizirali študijske komisije za posamezna področja in dejavnosti ter izdelali program dela.

Zivahna razprava pa se je razvila ob predlogu, da bi tudi na VTŠ in sicer na oddelku za strojništvo uvedli drugo stopnjo.

V zvezi s tem je še precej nerešenih problemov in nestrpnost čakajo, kako se bo vse skupaj izteklo.

Na VAŠ so na skupščini razpravljali predvsem o problemu, ki se javlja, ker se precejšnje število študentov, ki bi sicer morali biti v drugem letniku ni opravilo pogojev za prvega. Glavna zapreka je višja matematika, katere predavanja so zaradi gimnazijskega obsega z nekaterimi dodatki zelo strnjena. Tako študentje iz raznih strokovnih šol ne morejo slediti predavanjem in ne uspejo. Dan je bil predlog, da bi za te profesorji še posebej predavali in jim s tem omogočili normalen potek študija. Nadalje so govorili tudi o pomenu marksistične vzgoje danes in o sodelovanju na „agronomiji“, ki bo v Novem Sadu. Na skupščini je bilo prisotnih tudi precej profesorjev, ki so aktivno sodelovali v diskusiji.

Na PA je bila glavna tema razprave omejitve ekskurzij študentov posameznih oddelkov v inozemstvo. Zaradi prevelikih stroškov, ki jih le te povzročajo, so predlagali, da bi se odvijale te ekskurzije na domačem teritoriju, kar bi stroške znatno znižalo. Pogovarjali so se tudi o preveliki obremenitvi študentov, ki jo imajo na nekaterih oddelkih. V zvezi s tem je bil dan predlog, da bi maksimirali urnik na trideset ur predavanj, hospitacij in drugih obveznosti tedensko in bi se tega vsi profesorji držali. Izvolili so tudi tričlansko komisijo, ki bo nadzorovala predmetnik in v primeru prekoračitve določene meje tudi primerno ukrepala. Glede preverjanja znanja pa je študijska komisija predlagala, da bi se profesor in študent dogovorila o obliki preverjanja za posamezne primere.

Na VPS so razpravljali v glavnem o razvoju novega univerzitetnega središča in o problematiki v zvezi s kadri. Nadalje so razpravljali o neaktivnosti študentov v izvenštudijski dejavnosti, ki je postala študentska bolezen v zadnjem času tudi na ostalih šolah. Sprejet je bil tudi nov akcijski program, ki je podoben programu centralnega IO.

STONE ČEH

Kibernetizacija izobraževanja

Z redkokaterim pojmom je danes povezanih toliko diametralnih pričakovanj in mešanih občutkov kot s pojmom KIBERNETIKA. Ta pojem je postal moda ali „slager“ sodobnega visoko tehniziranega sveta, v katerega tudi mi vstopamo z velikimi očmi. Občutki, ki nas ob tem obdajajo se gibljejo v razponu od neskončnega zaupanja do globokega kulturniškega pesimizma.

Kibernetika je skupna označba za razvijanje programiranih regulacijskih in računskih avtomatov. V rekordnem času si je pridobila status samostojne znanstvene discipline, ki si je definirala področje dela v naslednjih štirih aspektih:

Izobraževanje je v bistvu poseben primer regulacije. Z razmeroma standardizirano učno materijo moramo seznaniti veliko množico posameznikov, ki pa jih ni mogoče kar tako „standardizirati“. Pri vsakem učencu je treba v maksimalni meri upoštevati njegovo individualnost. To pa je možno šele na osnovi podrobno obdelane izredne množice povratnih informacij o tem, kako učenec sprejema učno snov. Samo kibernetiki

- sistemski in procesno-strukturni aspekt,
- regulacijski aspekt, - informacijski aspekt in
- aspekt igre in strategije.

To pa so istočasno področja, kjer se znanosti medsebojno stikajo, kar določa kibernetiko kot „most med znanostmi“. Prav ta karakteristika je odločilna, ko načenjamo vprašanje mesta kibernetike v izobraževanju.

Veliko jih je, ki se zgrozijo ob omembi kibernetike v zvezi s pedagogiko. „Vsaj to pustite ljudem!“ Toda dušebrižništvo je v tej zvezi varljivo. Do kibernetike so se danes spustile znanstvene discipline kot so fonetika, semantika, sintaksa, literarna teorija in celo estetika; raziskovalne aktivnosti torej, ki so bile tradicionalno izrazito spekulativne. In zakaj bi se tega bala pedagogika, v kateri je neprimerno daljši seznam razmerij, ki so popolneje spoznava skozi kvantifikacijo. Izobraževanje je izredno kompleksen in kompliciran regulacijski in informacijski sistem v katerem se medsebojno uravnavajo elementi kot so znanstveni razvoj in gospodarski razvoj, individualne poklicne aspiracije in družbene kadrovske potrebe, učitelj in učenec itd. ... Da ni lahko osvojiti kibernetike kaže primer iz sovjetske literature. V Filozofskem slovarju, ki sta ga sestavila Rozentel in Judin in ki je izšel leta 1954, beremo pod pojmom „kibernetika“: „Kibernetika je reakcionarna psevdoznanost ... je oblika modernega mehanicizma ... Ta mehanična psevdoznanost se dopolnjuje z idealizmom v filozofiji, psihologiji in sociologiji ... Kibernetika je izraz meščanske nečlovečnosti ... Kibernetika ni samo ideološko orožje imperialistične reakcije, pač pa tudi sredstvo za uresničenje njenih agresivnih vojaških načrtov.“ V enakem slovarju sta ista avtorja devet let kasneje (1963) o kibernetiki zapisala naslednje: „Kibernetika je znanost o običajnih značilnostih procesov in sistemov regulacije pri tehničnih napravah, pri živih organiziranih in v človekovih organizacijah ...“ In brez dvoma je danes Sovjetska zveza glede uvajanja kibernetike tudi na področju izobraževanja med prvimi v svetu. Kibernetika se uporablja v izobraževalnem sektorju:

- na področju planiranja izobraževanja;
- na področju raziskovanja procesa učenja;
- pri razvijanju učnih algoritmov;
- pri razvijanju programiranega pouka;
- pri tehničnem razvijanju adaptivnih učnih avtomatov.

V zvezi s planiranjem izobraževanja (sem pa štejemo tudi raziskovanje izobraževalnega sistema in ekonomiko izobraževanja) je treba v prvi vrsti omeniti „Operations research“ – kibernetiko metodologijo, ki so jo razvili v ameriški armadi po II. svetovni vojni in ki je „lansirala“ kot osrednjo kategorijo „optimiranje“ sistemov in kot osrednji postopek „simulacijo“ sistema. Danes se na področju izobraževanja vse bolj izogibajo odločitvam „na pamet“ in formuliranju razvojnih načrtov po metodi „peš“. Zavedajo se, da to ni več mogoče, ker so naloge (politične, gospodarske in družbene) izobraževanja preobsežne, preveč kompleksne in preveč komplicirane, ker je igranje na tem področju prevelika ekonomska izguba in se je pred njim treba na vsak način zavarovati; ker izobraževalni cilji danes ne morejo več biti domena elitističnih projektov, pač pa stvar najširše družbene verifikacije.

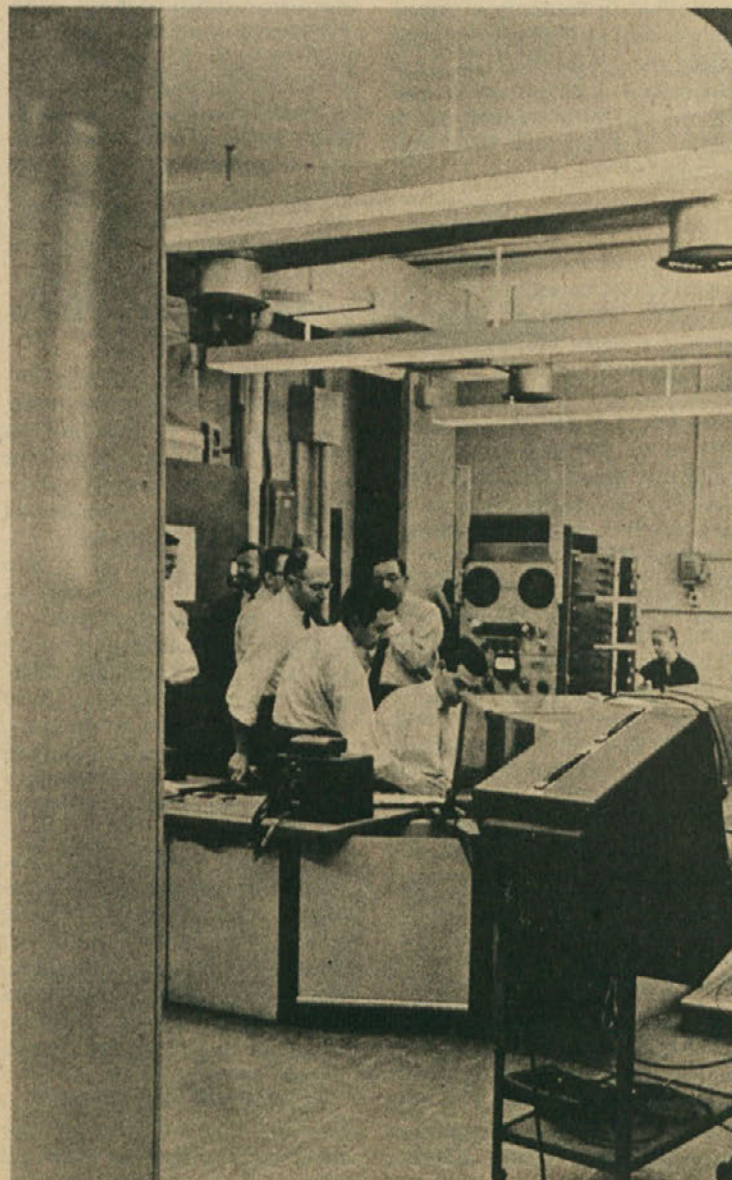
Izobraževanje kot „tretji produkcijski faktor“ (poleg „dela in kapitala“), ki ima po Denisonu levji delež med t. i. residualnimi faktorji gospodarske rasti, je postalo odločilna kategorija v sodobni ekonomiki, vendar dokazljiva šele z uporabo kibernetičnih metod.

Kibernetične metode so dobrodošle na področju raziskovanja procesa učenja v prvi vrsti zaradi velikega števila variabl, ki v tem procesu nastopajo, ker so potrebna brezštevila posredna merjenja in vključevanje množice pomožnih hipotez. Kibernetični pristop terja, da učenje definiramo kot dinamičen, smotno orientiran sistem, v katerem se nam kot osrednja pojma pokažeta „informacija“ in „odločitev“. V tem smislu se v analizi učnega procesa uporabljajo modeli in metode informacijske teorije: učitelj, učenik in učno sredstvo kot izvor informacije in učenec kot sprejemnik informacije. To kar kroži med obema členoma so signali, ki predstavljajo kodirane informacije. To kar v raziskovanju tega procesa predvsem iščemo, je optimalno kodiranje materije, ki se je je treba naučiti.

Programiranje in algoritmizacija učnega procesa naj bi tako učitelju kot učencu omogočila boljšo kontrolo in usmerjanje učnega procesa.

pristop nam v današnjih prilikah masovnega izobraževanja zagotavlja individualizacijo pouka. Model, ki se nam na tej osnovi poraja in ki je v nekaterih deželah že zelo visoko razvit, se imenuje programirano izobraževanje. Neobhodni pripomočki v takšni organizaciji izobraževanja so učni avtomati, med katere se vse bolj množično vključujejo celi računalniški sistemi.

Celoten zapis nima kakšnih posebnih strokovnih pretenzij. Njegov namen bi bil, da med študenti sprožimo razmišljanja o temi, ki predstavlja njihovo neizogibno jutrišnjo perspektivo. Morda je področje izobraževanja tisto, kjer je – pogojno imenovana – slovenska kibernetika v najbolj usodni zamudi. Brez dvoma se v tem pogledu nismo odkupili s tem, ko v Ljubljani vzdržujemo precej drage stroje iz izobraževalnega denarja.

Kaj in kako delamo študentje v Mariboru

NADALJEVANJE IN NAVEZAVA NA DELO DOMSKE SKUPNOSTI

V zadnji številki Katedre sem priobčil članek, v katerem sem se dotaknil problematike izvenštudijskega delovanja mariborskih študentov. Zaradi pestrosti našega življenja je snov obširna, heterogena in zapletena. Zato je bila tudi vsebina prejšnjega sestavka precej splošna. Takšen pristop sem izbral še zaradi drugih razlogov. Danes pa bom poskušal biti nekoliko bolj konkreten in splošno navedena načela aplicirati na delo predsedstva domske skupnosti.

Predsedstvo skupnosti študentov ŠM Maribor sem izbral, ker njegovo delo bolj ali manj poznam, predvsem pa metode dela ustrezajo principom, ki sem jih navedel kot osnovne okvire.

Tistim bralcem, ki prejšnjega sestavka po moji, svoji ali krivdi časopisa niso prebrali, bom na kratko ponovil nekaj navedb. Pri zahtevi po temeljiti reorganizaciji dela študentske organizacije, sem razdelil celotni kompleks na 4 osnovne faze. Te se ujemajo s 4 osnovnimi pogoji, ki morajo biti uveljavljeni, da lahko pričakujemo otipljive rezultate.

1. SPOSOBEN KADER

Pomen človeškega faktorja so jasno opredelili utemeljitelji marksistične ideologije. Velik del tega je spoznal tudi kapitalizem in s pridom uporabil v praksi. Naj poudarim še splošno pomembnost kadrovskega vprašanja za vsa področja družbenega življenja. Specifična okoliščina pa je, da spada delo naše skupnosti v rang družbenopol. organizacij, zaradi česar se še poveča pomen sposobnosti dela z ljudmi. Če upoštevamo dejstvo, da vsepovsod nastopajo ljudje, ki prevzemajo pomembnejše pozicije in s tem tudi drugačen položaj nasproti svoji populaciji, moramo razumeti vprašanje sposobnosti v najširšem smislu, z osebnostjo, ki vključuje možgansko sposobnost, oplemenitenost z osebnimi in družbenimi moralnimi vrednotami.

2. UGOTOVITEV REALNEGA STANJA

Sprotno ugotavljanje situacije, v kateri se nahajamo in vseh variacij, ki nastopajo, je vzročno-posledični činitelj, ki je zelo odvisen od tega, v kaki meri smo sposobni oceniti stanje v študent. organizaciji in družbi

kot celoti. Ugotovitve pa nam služijo kot osnovna izhodišča pri sestavi programa dela.

3. REALEN PROGRAM DELA

Tretji zelo pomemben faktor je sistemsko in metodološko pravičen program. Ako hočemo doseči načelo množičnosti (generalni brez vojske so obsojeni na poraz), moramo imeti program, ki bo zajel populacijo, jo zainteresiral in aktiviral za naše progresivne cilje. Le s tako postavljenim planom dela, ki mora biti program vseh aktivnih študentov, bomo želi uspehe svojega dela.

4. POGOJI DELA

Pogoje dela moramo opredeliti s časovno, krajevno in stvarno komponento. Pri prvem je važno, koliko časa in kdaj se lahko študenti ukvarjajo z izvenštudijsko dejavnostjo. Le-ta je odvisna od predavanja, izpitov, dnevnih razporeditve dela, obremenjenosti s študijem idr. Pri krajevni opredelitvi je pomemben odnos bivališče-šola. Pri stvarni opredelitvi pa nastopajo pogoji, ki so običajno odločilni za delo v študentski organizaciji. To je vprašanje ljudi, ki delajo, njihovih interesov in sposobnosti, stalno bivališče, socialno poreklo, svetovni nazor, splošna razgledanost, zavednost, materialni pogoji življenja, tehnični pogoji dela.

APLIKACIJA NA DELO DOMSKE SKUPNOSTI

KADROVSKO VPRAŠANJE: Pomen kadrovskega vprašanja, ki sem ga poudaril na začetku, potrjujem s primerom dela predsedstva domske skupnosti. Bistvene spremembe sta povzročila dva dejavnika.

a) Novo vodstvo, ki je bilo razširjeno od 3 na 10 članov. Razen tega delati kolegi in kolegice, ki se doslej iz različnih vzrokov v družbenopolitičnem življenju Maribora niso pojavljali. Ker niso iz Maribora, ne čutijo nobenih posebnih interesov. Vsi so redni študenti z dobrim uspehom in delovnim značajem.

b) Prihod novega upravnika. Upravniku gre zahvala za odločilno vlogo mentorja, ki se je izkazal kot izkušen pedagoški delavec in sposoben svetovalec. Razen tega daje uprava doma na razpolago svoje prostore, tehnično službo in nudi drugo možno pomoč.

UGOTOVITEV TRENUTNEGA STANJA. Drugi najpomembnejši pogoj so realizirali tako, da so se temeljito pogovo-

rili, kaj imajo, česar nimajo, kaj delajo in kaj ne, kaj so njihove osnovne želje in cilji. Pri tem niso pozabili, da stanuje v domu na nekaj sto kvadratnih metrih 700 kolegov in kolegic, ko jim je to novi dom in ki živijo najbolj „študentsko življenje“. Dobro se zavedajo potrebe po rekreaciji in drugih izvenštudijskih dejavnostih. Vsem pa je bilo tudi jasno, da doslej vsega tega ni bilo.

REALEN PROGRAM DELA. Ugotovitve, ki sem jih navedel zelo pavšalno, so služile kot osnovno izhodišče za sestavo plana dela. Prvi paket akcij je bil usmerjen v urejanje subjektivnih pogojev dela t.j. stanje v domu.

a) Z razširitvijo predsedstva so združili in povezali delo treh članov dotedanega ožjega predsedstva, komisij, predsednikov in svetov blokov ter uredniškega odbora Informatorja.

b) Samostansko določen čas obiskov do podaljšan od 21. ure do pol dvanajstih ponoči.

c) Od polnoči dalje, ko preneha dežurstvo, skrbi za red in disciplino ter pazi na imovino nočni vratar.

d) Komisija za urejanje dežurstva je začela restriktivno urejati kršitve domskega reda pri dežuranju.

e) Zaživelo je delo komisije za pregled urejenosti sob.

f) Bistveno se je zmanjšalo oz. skoraj izginilo kaljenje nočnega miru po določenem času.

Drugi del programa je usmerjen v vključevanje množice, kar še vedno spada v sklop subjektivnih pogojev dela. Da bi uspeli v tem, so organizirali naslednje akcije:

a) Za popolnejše obveščanje stanovalcev doma so začeli,

razen obvestil na oglasnih deskah na vratih domov, izdajati interno glasilo „Informator“. V njem lahko vsak stanovalec najde od informacij o poslovanju doma do obvestil in opozoril, ki jih objavlja predsedstvo.

b) Aktivirali so delo svetov blokov, kjer so predsedniki blokov in predstavniki nadstropij. Njihovo delo je pomembno vezno sredstvo s širino.

c) Z aktiviranjem vseh komisij in svetov blokov so povečali krog aktivnih študentov na več kot 30 ljudi.

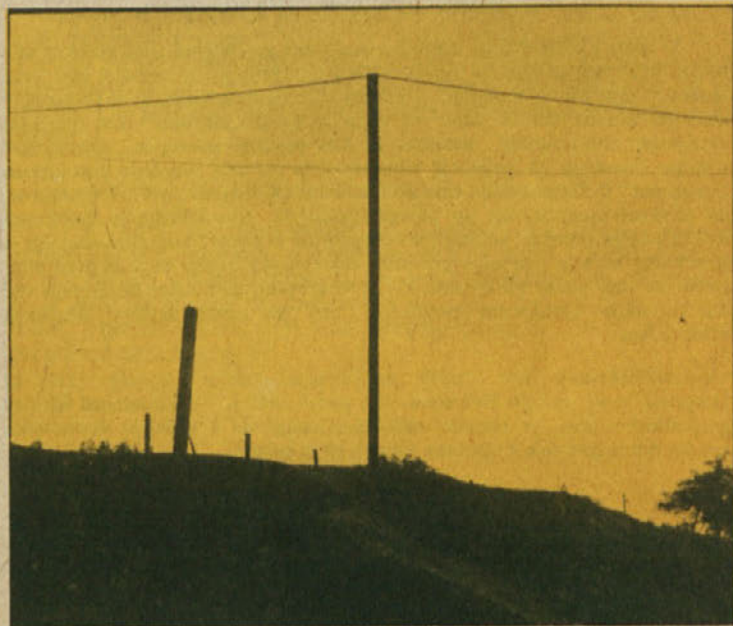
Tretji del programa zajema širše okvire, ker nastopajo navzven.

a) Rekreaciji so namenjene ekskurzije, izleti (Kotlje, obisk zamejskih Slovencev), kopanje v novem bazenu, telovadba v TVD Partizan Center, nogometno igrišče itd.

b) Da bi izboljšali študijske pogoje, se borijo za izgradnjo depandane, kjer bo čitalnica in drugi potrebni študijski prostori. Ozko sodelujejo s komisijo za materialna vprašanja pri Združenju, z Izobraževalno skupnostjo SRS pri izvajanju družbenega dogovora o štipendiranju in kreditiranju, pri urejanju hrane v restavraciji Center, in z IO SŠ VZM.

Glede pogojev dela, bi lahko rekli, da so interni občutno boljši kot splošni, kar velja za celotno študentsko populacijo. Splošni so izraz družbenih okvirov, zato se vsled vsesplošnih družbenih sprememb in naglega razvoja tudi hitro spreminjajo. Pri internih bi navedel le najpomembnejšega. Ta izvira iz objektivnih in se izraža v nezainteresiranosti in neprimeri vzgojenosti mladih ljudi.

IVAN TROP

Študentje in družba

Na razvoju in življenje vsakega človeka imata največji in najpomembnejši vpliv dve obdobji: obdobje vzgojnega procesa v odraščajočih letih, katerega nosilci so starši in družba in obdobje samostojnega izobraževanja in študija, procesa spoznavanja novih kategorij, nauk in norm, ki je v bistvu samostojno nadaljevanje vzgoje samega sebe.

Ta samostojnost ima v tem izobraževalnem procesu izredno pomembno vlogo in je pogojena s količino in kvaliteto vsega dotedanjega vzgojnega procesa.

Obdobju študija in izobraževanja študenta je v naših razmerah družbene ureditve pripisan večji pomen, kot ga v resnici to obdobje ima. Vsak študent bi moral časa študija, teoretične in strokovne izobrazbe osvojiti ustrezno kulturno in družbeno razgledanost, ki je predpogoj za realno razumevanje naših specifičnih družbenopolitičnih razmer. Za to usposobljenost je najpomembnejše ustrezno marksistično znanje, ki pa ga dobi študent, le v srednji šoli in nekaj pri specifičnih predmetih na višjih šolah.

Ugotovitev, da marksistična teorija nima v izobraževalnem procesu ustreznega mesta, lahko sproži tudi vprašanje celovitosti profila povprečnega študenta, ki zapusti študijsko obdobje in se vključi v družbeni proces.

V tem trenutku bi moral biti usposobljen za delo in uveljavljanje znotraj našega samoupravnega sistema, komunikativen in sposoben za delo v reprodukcijskem procesu, da bi lahko s svojim realnim znanjem o tej družbi pripomogel k hitrejšemu razvoju samoupravnih odnosov in obenem kljuboval ostankom birokratsko-etatskega sloja in njihovim interesom. Ker tega dodatnega, popolnejšega in odgovornejšega marksističnega izobraževanja v širšem študijskem prostoru ni, ga lahko dobi študent edino tako, da se izpopolnjuje sam, z lastno aktivnostjo in zavzetostjo za družbena dogajanja, s permanentnim spremljanjem družbenih pojavov v komunikacijskih sredstvih.

Če to dejstvo apliciramo na študentsko populacijo, ugotovimo sledeče: primarno dejavnost študentov, študij, spremlja v študijskem obdobju pisana paleta sekundarnih dejavnosti, za katere se študentje odločijo samostojno, na osnovi lastne presoje ali pod vplivom drugih faktorjev. Nenapisano pravilo v dotedanji študentski praksi pa je, da se iz celotne študentske populacije za sekundarno aktivnost in samostojno izobraževanje odloči manjši del, medtem ko je večji angažiran izključno s študijem.

To je dejstvo, ki je če je gledano z osebno-koristoljubnega vidika, razumljivo, kajti proklamirani glavni smoter vsakega študija je, da si v čimkrajšem času pridobimo poklic, se zaposlimo in obvarujemo svojo eksistenco.

V tem tiči vzrok za neskončne polemike o aktivnosti in neaktivnosti študentov, njihovi zainteresiranosti

za družbena dogajanja in podobno, o čemer venomer potekajo diskusije na skupščinah študentov, sestankih študentskih in drugih forumov.

Najznačilnejša sekundarna dejavnost študentov je družbenopolitična in kulturna angažiranost v okviru študentske organizacije in v okviru tega kvantuma se koncentriira tisti del študentske populacije, ki je družbeno najbolj aktiven. Ta del študentov obenem predstavlja tudi študentsko javno mnenje in z njim manipulira preko svojega tiska, radija in drugih komunikacij ter spremlja družbena dogajanja in posredno ali neposredno vpliva nanje. Mnenje tega dela študentov enači družba z mnenjem vseh študentov, morebitni „avantgardizem“ te strukture s študentskim „avantgardizmom“.

Na tej stopnji analize študentske populacije smo naleteli na nov problem. Če smo sekundarno dejav-

nost študentov označili za pozitivno, s tem še nismo opredelili njene kvalitete, ki je lahko zelo različna, ideološko-kritično ustvarjalna in v skladu z našo socialistično stvarjo ali pa razbijaška in nasprotno usmerjena.

V obeh primerih družba etiketo študentskega jedra prilepi na vso študentsko javnost, kar nam dokazujejo vsakdanji primeri študentskih organizacij širom Jugoslavije.

(Primeri: Ko je vodstvo zagrebških študentov organiziralo študentske demonstracije zoper obstoječ devizni sistem, smo vsi govorili o zagrebških študentih, da so takšni ali drugačni, čeprav večina sploh ni sodelovala, pa tudi med tistimi, ki so, so bili taki, ki jim je ugajalo že samo dejstvo, da demonstrirajo. Ko smo v Mariboru organizirali demonstracijo zoper nasilje nad Koroškimi Slovenci, jih je od 2500 študentov sodelovalo največ petina vseh, vendar smo zvečer po TV poslušali poročila o akciji mariborskih študentov. Prav tako bi komunikacije poročale o akciji študentov, če bi takšna skupina organizirala prevračanje avtomobilov s tujimi oznakami, zasedbo določenih prostorov ipd.)

Če se torej v študentskem akcijsko-organizacijskem krogu zberejo takšni študentje, katerih namen je ustvarjalno kritično poseganje v razvojni proces naše družbe in lastnih vrst, se tudi delo te strukture ustrezno kaže navzven proti družbi, če pa prevladujejo študentje, ki delujejo inferiorno do realnega tol-

mačenja socialističnemu razvoju imanentnih družbenoekonomskih procesov, pride slej ko prej do ideoloških odstopanj in konfliktov s političnim vodstvom.

Za obe navedeni ekstremni strukturi in tudi kombinacije le teh, je značilna prisotnost v jugoslovanskem študentskem prostoru. Družba spremlja delovanje teh struktur, ga zavrača ali pospešuje bolj ali manj uspešno, predvsem pa se opira na stanje v študentskem tisku, ki je največji pokazatelj kvalitete določene študentske strukture.

V jugoslovanskem študentskem tisku so zastopane malodane vse skupine tja do najbolj ekstremnih, ki si za osnovo svojih akcij in idej jemljejo vzgled pri akcijah zahodnih študentov.

Ker ti študentje živijo v popolnoma drugačnem svetu kot mi, so tudi njihove akcije popolnoma specifičnega značaja in pogojene z različnimi vzroki kot pri nas.

Naš ekstremni študentski tisk najpogosteje uporablja izraz revolucionaren, avantgarden in progresiven kot imanenten dejavnik v našem družbenem prostoru. Je morda revolucionarno, če želimo doseči v naših razmerah na silo uveljavitev nekih zahtev? Revolucija pomeni spremembo osnovnega stanja, pomeni ne le rušitev sistema, temveč tudi graditev novega na popolnoma novih temeljih. Mar je to pri nas mogoče. Revolucionarna teorija nareti na plodna tla, le če so objektivne družbene okoliščine ekstremne, v bistvu ob nepremostli-

vem protislovju produkcijskih sil in produkcijskih odnosov, kar se kaže v gospodarskih krizah, političnih zapletih, drastičnih socialnih razlikah in družbenih katastrofah.

Poleg vsega navedenega je zahodni študent našem vzor tudi v oblačenju, obnašanju, glasbenem okusu in mišljenju nasploh.

Dokaz, da so marsikateri študentski listi odstopali od temeljne vloge, so bili tudi bolešni primeri njihovih prepovedi, ki pa so obenem pokazale tudi na problem demokratičnosti pri nas.

Nekateri časopisi so objavljali najrazličnejše dezinformacije, svoje teorije in razlage, pri čemer je jasno nastal nesporazum med političnim vodstvom in študentskim tiskom. Nekateri so pri dobronamernem uredništvu prinašali članke in ideje, ki, ne da niso samo antisocialistične, ampak predvsem antihumanistične in etično nesprejemljive, kar je v vsem kompleksu problemov nov fenomen in eno največjih bolečih spoznanj ter opozorilo družbi.

Zato se popolnoma upravičeno lahko vprašam, kdo je kriv za takšno stanje, ne samo med študenti, ampak tudi v drugih diferenciranih slojih. To so birokrati, obrtniki, trgovci, prekopavalci, vodilni nameščenci, ki imajo monopoliziran položaj in največji vir informacij v svojih rokah in do katerih še ni prišla roka pravice, zato je tudi družbena akcija v zadnjem obdobju usmerjena na obračun s takšnimi vrstami in skupinami, ki pa ne bo mogla niti mimo ekstremnih študentskih skupin. MILAN LAMPE

Študij in praksa

Večina mariborskih visokošolskih zavodov ima v študijskem programu rednih študentov obvezno prakso. Tak sistem je uveden tudi na visoki ekonomsko komercialni šoli. Študente te šole opravljajo obvezno praktično delo meseca februarja. V ta namen vodi šola tesnejše poslovne stike z mnogimi delovnimi organizacijami in pripravi vso potrebno dokumentacijo. Tako se velika večina študentov VEKS sredi meseca februarja razkropi po naših delovnih organizacijah. Vsakemu praktikantu je določen tudi mentor, ki skrbi oziroma bolje rečeno, naj bi skrbel za kvalitetno opravljanje prakse.

Glavni namen tega je, da se študentje seznanijo s konkretnim potekom poslovanja in dobijo vsaj delni vpogled v delo, ki ga bodo nekdanji sami opravljali.

Velikokrat pa je namen prakse popolnoma zgrešen, saj se vodilni organi podjetja niti ne zanimajo za praktikante. Tako se je zgodilo pred nedavnim tudi v eni izmed mariborskih delovnih organizacij. Podjetje je sprejelo prošnjo manjše skupine študentov prvega in drugega letnika. Mentor, ki jim je bil dodeljen, je vse poslal v neko prazno sobo in jim dal na ogled statut podjetja in poslovno dokumentacijo. To pa je bilo tudi vse, kar je zanje storil, saj se je nato pričelo krajsanje dolgega časa po metodi „kakor veš in znaš“. Vodilni

in odgovorni organi se sploh niso zmenili zanje in tako so kot ujetniki preživeli tistih štirinajst dni. Edini član podjetja, s katerim so imeli opravka je bil vratar, ki jih je gnjavil, če so zjutraj kako minuto zamudili.

Mogoče je bil to edinstven primer, menim pa da se podobne stvari dogajajo še v nekaterih drugih podjetjih. Tako je osnovni namen praktičnega dela študentov popolnoma zgrešen in bi se bilo res dobro vprašati, če se naj praksa v taki obliki sploh izvaja ali ne. Seveda pa ni povsod tako, saj v nekaterih podjetjih praktikanti pridobijo veliko znanja, ki ga lahko koristno uporabijo pri nadaljnjem študiju ali pozneje na delovnem mestu. Tudi sam sem naletel na precejšnje razumevanje vodilnih organov podjetja in ob njih spoznal celoten potek poslovanja. Zato mislim, da bi lahko imela vsaka delovna organizacija, ki ugotovi prošnji študentov za prakso z njimi vsaj solidarno mero razumevanja. Zelo pogosto se sklicujejo na dejstva, da je teorija nekaj čisto drugega kot praksa, kar pa nikakor ni mogoče.

V kratkem sem opisal nekatere slabosti praktičnega dela študentov VEKS. Upam, da se bo v bodoče v podjetjih razvil tudi čut odgovornosti, ki ga imajo do praktikantov in bodo le-ti koristno izrabili čas, ki bi ga sicer uporabili v druge namene.

Tone Čeh

MARKSIZEM IN ŠTUDIJI

Kadar tečejo visoke in široke razprave o marksistični vzgoji na univerzi, na visokih in višjih šolah, je celotna problematika vključena v enakopravno upoštevanje vseh demokratičnih dejavnikov v naši družbeni skupnosti, kar pomeni: študentska organizacija lahko govori v interesu in za interes realnega in konkretnega študenta, ne pa o študentu, ki bi se postavil zase kot immanentna resničnost. Takšno izvajanje splošnega v posebno ni praksa v dialektiki, ampak je statično ponavljanje tistih navidežno „večnih“ resnic, za katere lahko trdimo, da so privatne ali birokratične narave. Tako je zdaj čisto jasno, da je prav spontanost študentskega gibanja zelo naklonjena avtentičnemu marksizmu in takšni socialni svetovno-nazorski usmeritvi, ki se bo borila in ki se nujno mora boriti za konkretnega delavca v neposredni proizvodnji, v študiju in v znanstvenih ali kulturnih ustanovah. Breztrežno sklicevanje na aprioristično odmiranje države pa pomeni v nasprotju s povedanim le skrajno medlo in nenačelno opredeljevanje za sleherno odredljivo bilko, ki naj pomaga odreševati seveda privatistične interese; študij, znanosti, politika, neposredno in socialno delo – to so temeljna območja, s katerimi se srečuje marksizem vsak dan in na vsakem koraku; in to ne morda pragmatično, ampak na širši pa globlji teoretični ravni.

Zgodovinska delavskega gibanja je potrdila marksizem ne le kot ideologijo, marveč hkrati kot najsplošnejšo prakso v borbi za uveljavitev človekovih pravic in njegove avtentične svobode.

Vendar nikakor ne moremo pojmovati delavskega gibanja, ki je svetovni proces, kot meščanski kozmos! Danes resda vlečejo navidezno lepotni zgledi sveta, a ti zgledi so ponavadi le lepote napake kapitalistične galanterije; zategadelj je sklicevanje na svet in na univerzalnost bolj podobno sholastičnemu citiranju enih in istih „resnic“, ki seveda niso resnice, temveč maska lastne nezadostnosti; takšna nezadostnost pa govori le o tujih vzorih, pri čemer pa povsem pozablja na lastno problematiko in na lastne resnice naše družbene skupnosti. Ali je sploh mogoča avtentična svoboda našega delovnega človeka, če slišimo pridigati le o tujih, navidežno prav galantnih vzorih? Ne. Kajti avtentična svoboda in delo samo nas zavezuje, da tipologijo marksizma razumemo kot temeljnico družbenega razvoja, kot osnovnico socialistične produkcije. V praksi pa pomeni marksizem temeljnico družbenega razvoja in osnovo socialistične produkcije. Omenjena razlika med teorijami in praksami nas privede v kritiko vsega obstoječega, ki nam daje neposredne naloge in nas vpeljuje v kvalitativno nove in človeško utemeljene možnosti; končni cilj teh možnosti pa je realni humanizem.

Socialistični humanizem izhaja zato iz kvalitativno novih sprememb v družbeni nadgradnji in iz realne dialektično usmerjene pozicije delavskega razreda. Tu seveda ne gre, da bi goreče zagovarjali apriorno naprednost, marveč gre za temeljno preobrazbo družbene zavesti, za napredni demokratizem in za svobodno samoupravno odločanje o zadevah javnega pomena. Vzgojni sistem se zavzema za najširše duhovne kreativne sile narodov SFR Jugoslavije, njihove kulturne tradicije in za demokratizacijo celotnega

šolskega in izobraževalnega sistema. Sistem družbenega samoupravljanja omogoča svobodno razvoj kulture, znanosti, tehnike in drugih strok. Sodobni kulturni dosežki, njihova resnična zgodovinska prosvetljenska vloga in njihova vsebina, ki je in ostane revolucionarna zavest, – vsi ti dosežki in njihove prosvetne, znanstvene in kulturne vsebine oblikujejo sodobnega socialističnega človeka, sodobnega in treznega samoupravljalca. Cilj socialističnega humanizma pa je brezrazredna civilizirana družba, ki se bo zavedala svojih skupnih pravic, dolžnosti, odgovornosti in obveznosti. Revolucionarna zavest tvori že danes pri nas objektivne pogoje za materialno rast prosvete, znanosti in kulture, bori se zoper preživele eshatološko-preroške in sholastično zvite gosposke družbene modele, hkrati pa zagotavlja zdrajeno kritiko vsega obstoječega in dialektično metodo v analizi družbene skupnosti.

Takšne revolucionarne zavesti pa si ne moremo in si ne bi mogli zamišljati brez avantgardne vloge jugoslovanske Zveze komunistov, ki je svojemu programu načelno odprto in enakopravno, se pravi, demokratično in revolucionarno pokazala na osnovne samoupravne in družbene dolžnosti prosvete, znanosti in kulture. Tako je jugoslovanska ZK potrdila svojo avantgardno vlogo delavskega razreda v neposredni proizvodnji in v vrhnji stavbi družbe. Revolucionarna – in ne vladajoča – zavest predstavlja v naši družbeni skupnosti subjekt socialističnega humanizma, združuje kulturo vseh jugoslovanskih narodov na načelu enakopravnosti in krepi tudi realno eksistencialno vlogo delovnega človeka. Kjer se pokaže, da vladajo morda le institucije, je svoboda govora, tiska in misli – teh treh klasičnih človekovih pravic! – zgolj birokratična fraza; zato je v samoupravljanju treba aktivirati organizacijo prosvete, znanosti in kulture, na strokovni in splošni človeški ravni, od standarda do integracije duhovnih panog; idejna in politična izobrazba se tedaj bori pri nas za osvoboditev delovnega človeka in proti odtujevanju ali samoodtujenju. Ustvarjalne sposobnosti ne smejo ostati hermetične, ne smejo se zapirati v klike, grupe in klane, ker so namenjene vsemu človeštvu, ki hoče in skuša ostati razumno. Znanosti in kultura ne smejo postati fetiš ali kult. Kajti fetišizacija znanosti privede do oboževanja tehničnih predmetov in nališpanega luksusa, do narcisoidne samozagledanosti, skratka do odtujevanja; kajti kult siromaši človekovo znanje in ga navaja na znano zvišeno, v bistvu pa meščansko primitivno mistiko, ki obljublja raj posameznikom v peku množic. Da se razumemo: nihče ne oporeka bogatejšemu človekovemu življenju, tudi bogatemu socializmu ne, vendar je treba poudarjati na vsakem koraku, da so kultura, znanosti in prosveta last človeštva, ne pa morda last vladarjev razuma. In če v Jugoslaviji težimo k bogatejšemu življenju in k utemeljeni – realni človečnosti, če se zavzemamo za bogatejši in sočasno human socializem, smo pripravljeno sodelovati v družbeni revoluciji, smo se pripravljeno boriti zoper vse zaostale ostanke nacionalističnih, hegemonističnih in birokratičnih slepil. Če hočemo biti razgledani, moramo odvreči vse fjakarske plašnice in gledati na izobrazbo čim širših plasti ljudstva odkrito, pošte-

no in trezno.

Tu pa je treba spregovoriti tudi o razmerju med ocenjevanjem fizičnega in umskega dela. Takoj je treba poudariti: razumniki so delavci in se ne smejo postavljati nad fizično delo kot nad nekaj slabega; takšno pojmovanje je zaostalo in nevarno. Prav tako je nesmiselno, če fizično delo pojmujejo zgolj kot nekakšen prolet-kult. Bistvo naše družbene skupnosti je enakopravnost, ne pa vladanje; je demokracija v socializmu – in ni moralno ali kakršnokoli apriorno obsojanje. Moralno-politična odgovornost narekuje tedaj v prosveti, znanosti in kulturi izobrazbo, ustvarjanje in samoupravnost.

Socialistično pojmovanje o vlogi kulturnega in vzgojno-izobraževalnega dela vpliva na vso družbo: „Da bi bilo šolstvo kos takšni nalogi, je nujno potrebno, da se v svoji organizaciji, v metodah dela, v svojem celotnem delovanju neprenehoma izpopolnjuje, hodi vstric z razvojem družbe in zadovoljuje potrebe, ki neprenehoma rastejo. Posebno pomembno je, da je šola povezana z družbeno-ekonomsko stvarnostjo, da je sposobna s svojim programom izražati konkretne potrebe mladega naraščaja in jih prilagajati potrebam družbe; da je sposobna zbuditi v mladem človeku interes za vse tisto znanje, ki je potrebno za njegov sedanj in bodoči materialni, kulturni in moralno-družbeni napredek. Pouk v naših šolah mora živo spremljati sodobni razvoj in rezultate sodobne znanosti, družbene prakse in umetnosti ter te rezultate uporabljati pri vzgojnem delu.“ (PROGRAM ZVEZE KOMUNISTOV JUGOSLAVIJE, sprejet na VII. kongresu ZKJ, Sistem vzgoje in izobraževanja.)

Ta marksistična zahteva, ki jo postavlja pred nas načelno in programirano utemeljena vloga Zveze komunistov, pa konkretno zaživi v aktivnosti vzgojnega in izobraževalnega sistema na višjih in visokih šolah, se pravi, da v lastnem konceptu in v upoštevanju družbeno-ekonomskih odnosov aktivira samoupravnost študentskega gibanja in študijskega sistema. Lastni koncept in samoupravnost pa zagotavljajo: – vloga študentske skupnosti, sveti letnikov in oddelkov, izvršni organi, delovni status študenta, status visokošolskih zavodov itd. Vendar je treba razvijati v visokoškolskem izobraževalnem sistemu takšne samoupravne celice, ki bodo vplivale na združevanje znanosti, kulture in posameznih strok. Če je vzgojno-izobraževalni sistem – in tu višje in visoke šole niso izjema – res sistem, tedaj je jasno, da se posamezne panoge človeškega duha, spoznanja in razuma ne smejo odtujevati druga od druge in tudi ne zapirati v lastne pozitivistične laboratorije, marveč da pomenijo v samem sistemu integralno povezovanje in združevanje. Seveda tu ne gre za nekakšno enciklopedičnost in vseobsegajočo metafizično in totalno vlogo institucionalne znanosti, prosvete pa kulture; narobe, tako materialni kot samoupravni položaj študenta in profesorja mora biti usmerjen v konceptualni razvoj celotnega visokošolskega in višješolskega sistema. Tu je dokaz, da strokovno znanje ne more biti namen samemu sebi, ampak da z znanstvenim in izobraževalnim delom vpliva na usposabljanje študentske populacije, da bo v proizvodnjo znanosti in kulture in prosvetnega dela stopila z realnim humanizmom. S tem hkrati trdimo, da ni odločilna zgolj stroka, ampak tudi vzgoja in moralno-politična odgovornost učiteljev in študentov. Nevzgojeni razumniki so lahko prav takšni paraziti kot

lumpenproletariat in lahko sektaško škodijo družbeni skupnosti, prikrijavajoč lastne interese. Gre torej za razbijanje slehernega monopola v znanostih, umetnostih in v prosveti. Zato mora biti tudi realna vsebina dela, ki temelji na izvrševanju programov, nalog in akcij, pogojena z odgovornostjo in z resničnim izvajanjem, se pravi, dosledna realizacija sklepov, obveznosti in pravic študenta utemeljuje samoupravnost študentske populacije, socialistične mladine. Samoupravne oblike združevanja pa niso nekaj formalnega ali papirnatega, ker tudi znanosti, kultura in prosveta niso in ne smejo postati produkt na papirju; vse tri panoge organiziranega samoupravnega življenja so usmerjene v splošni preporod revolucionarne zavesti in kulture, vplivajo na demokratično trezno soočanje in na lastni razvoj. Pedagoško in raziskovalno delo vpliva na preporod revolucionarne zavesti pri študentih posebno tedaj, ko je povezano z idejnopolično platformo. Nobena znanost, nobena kultura ali prosveta si ne more zatisniti oči pred družbo, ki zahteva strokovnjaka in vzgojenega razumnika. Ze dolgoročna kadrovska politika je dokaz, da se v naši družbeni skupnosti borimo za izboljšanje vzgoje in za izobrazbo vseh ljudi na enakopravni osnovi in da ne obožujemo le visokokvalificiranih genijev. Saj vemo iz novejših svetovne zgodovine, da je specialna selekcija intelektualca in znanosti privedla do atomske bombe in oppenheimerjevega kompleksa, to je, do strahu pred radiacijo in njenimi posledicami. Takšna ganjalnost je človeštvu vsekakor odveč.

Zato je treba poudarjati in razvijati idejnopolično izobraževanje študentov in razumnikov, organizirati je potrebno študij humanističnih ved in marksizma. Poudariti je treba, da je v Mariboru, – v delavskem mestu, še posebno treba razvijati marksizem in ga vključevati v visokoškolski pa višješolski sistem izobraževanja in vzgoje. Tako je mogoče preprečiti že v študiju tehnokratizem in komercializem. Tudi Slovenija in ostale republike se soočajo s podobno problematiko, z lastno resničnostjo v praksi in teoriji. Uvajanje marksizma v visokoškolski in višješolski sistem ne sme biti le skrb ustanovljenega CENTRA ZA MARKSISTIČNE ŠTUDIJE in njegovega sveta, prodreti bo moralo tudi na visoke in višje šole (disciplinarno in metodološko) kot del študijskega procesa. Poudarek marksističnega izobraževanja, ki razkriva samoupravni in družbeni položaj študenta kritično, je zasnovan že v sami vlogi in učinkovitosti vzgoje in izobraževanja. Pomeni resnično človeški položaj celovitega visokošolskega in študijskega sistema, pomeni idejnopolično odgovornost pred sabo in družbo. Jasno je, da je takšen položaj socialistične mladine izrekla tudi III. konferenca ZKJ in njena Resolucija.

Z razvojnega gledišča pa lahko ugotovimo, da družbene vede, socialna filozofija in idejnopolična platforma, ukinjajo monadni svet, ki naj je najboljši od vseh možnih svetov, in se lahko ob koncu pridružio Voltaireovemu Candidu s trezno in brihtno ugotovitvijo, ki brezkompromisno pravi: „Treba je obdelati vrt!“

Vladimir Gaišek

Pred nekaj dnevi sem srečal pri Zamorcu Che Guevarro. Ob kozarčku mi je veselo pripovedoval o novih smereh boja mariborske skupnosti študentov, ki je z izvolitvijo novega odbora osvojila strateško važne cilje in sprejela projekt nove ofenzive na mariborske študente. Prebrati mi je dal njihovo revolucionarno glasilo Katedra, iz katere sta mi v naročje padla članek Camilla Torresa „Kaj smo in kaj nismo“ ter Viva Zapata „Razosebljanje“.

Torresov članek je vzpodbudna misel mladega aktivista, ki želi vzburkati duhove, ter prikazati vsej neosveščeni masi svetle cilje. „Zaradi pestrosti“ piše Torres in obširnosti opravil, s katerimi se pečamo vsak dan, kar tvori v bistvu naše življenje, bom pustil ob strani del tega, tj. goli študij in posvetil več pozornosti drugi polovici, ki je s prebiranjem knjig in opravljanjem izpitov povezana nekoliko posrednejša. Nadalje razlaga to izvenštudijsko dejavnost kot nekaj nujno potrebnega. Ko spoznamo ljudi, družbo sebe in svet, to ne počnemo zaradi luksusa, saj so to zahteve današnjega življenja, želja za svojim prostorom pod soncem. Zakaj poudarjam vse to? Iz preprostega razloga, ker so splošna in kulturna izobrazba, poznavanje gospodarskih in političnih dogodkov doma in po svetu ter fizična rekreacija tvorci osebnosti, kakršno želimo in potrebujemo.“

V tej točki se pokaže enostransko pojmovanje vprašanja. Nikakor ni dovolj če se raziskuje: Kdo mora biti osveščen? Zakaj ni osveščen? Kdo bo osveščal? Kritika mora storiti nekaj drugega, Mora vprašati:

ZA KAKŠNO VRSTO OSVEŠČANJA GRE? Ali je mogoče celotno bivanje študenta ločiti na študijsko in izvenštudijsko dejavnost? Ali bomo osveščali samo „drugo polovico človeka“. Ali nisem jaz sam, enkrat, vedno in povsod ves, z vsemi svojimi problemi, torej tudi s študijskimi.

Ker Torres vprašanja ne dvigne na

to višino pada v protislovja. Postavlja pogoje, ki niso utemeljeni v bistvu osveščanja samega. Zastavlja vprašanja, ki jih v njegovi nalogi ni, in rešuje naloge, ki ne dajejo odgovora na njegovo vprašanje. Če pravi Torres, da bomo z rekreacijo v KUD študent s pogostim obiskovanjem gledališča, s športom konkretizirali teoretična načela našega sistema, se nujno pojavlja vprašanje: kako? Morda s tem, da bomo pač postali boljši, bolj odpri, manj sprti s svojim bistvom; vendar pa se bistva še dotaknili nismo in malo prej smo ugotovili, da ga ne gre deliti na študijsko in izvenštudijsko dejavnost. Če zaključujemo, da je študent, potrošnik, alieniran – alieniran v bistvu – je treba alienacijo odpravljati prav tam, v

vsej kompleksnosti, na OBEH področjih. V našem primeru: treba se je boriti za takšen način študija in življenja, ki že sam po sebi alienacijo odpravlja, hkrati pa – kako dolgo bomo umetno secirali življenje individua na papirne delce, tako dolgo se nam bo bistvo izvijalo.

„Spoznati“ pravi Sartre, „se pravi raztreščiti se proti nečemu, izrgati se volhki drobovni intimnosti, da bi stekli tja, onkraj sebe, k tistemu, kar ni jaz, tja k drevesu in vendar zunaj njega, zakaj izmika se mi in ne

odkriva, izgubiti se ne morem v njem, kakor se ono ne more stopiti v meni.“

„Zavest, ki se odkriva intuiciji je sinonim za invencijo in svobodo. Filozofija ni nič drugega, kot zavestno in osmišljujoče vprašanje k podatkom intuicije. Materija in življenje, ki izpolnjujeta ta svet, sta prav tako tudi v nas.

Sile, ki so na delu povsod, čutimo tudi v sebi. Naj bo skrito bistvo tega kar je in tega kar nastaja kakršno koli že, nosimo ga v sebi. Potopimo se torej vase: čim globlja bo točka, ki jo bomo dosegli, tem močnejši bo sunek, ki nas bo pognal na površje.

Filozofska intuicija je ta stik, filozofija na vzgon“ (Bergson)

Spoznaj samega sebe, pomeni torej spoznaj svoj jaz. Znanstveno mišljenje o človekovem jazu in pravo spoznanje ni pravo spoznanje vse do tedaj, dokler objektivizira jaz. Treba je obmiti smer raziskovanja in jaz zajeti od znotraj. Pomeni – jaz mora spoznati sebe, ne da bi izšel iz sebe.

„Spoznanje svojega jaza je mogoče le, ko pride do poistovetenja subjekta in objekta“, piše dr. Suzuki v Zenu,“ tj. znanstveni pristop je končan in teoretiki priznajo, da ne morejo raziskovati naprej, v koliko ne presežejo samega sebe s skokom v področje absolutne subjektivnosti. Tu se nahaja jaz in deluje v neprestanem gibanju in nastajanju.

KAJ NISMO?

POSKUS IDEJNE KRITIKE

Je nič in neskončnost hkrati. Primerja se lahko s krogom brez obsega in je tako praznina, vendar je hkrati tudi središče, ki se nahaja kjerkoli v krogu. Ker pa je lahko na katerem koli mestu, sploh ni več točka. Točka je krog, a krog je točka“.

Gre torej za neprimerno globlji pomen kot ga predstavlja C. Torres. Gre za počlovečenje študenta, če hočeš človeka v polnem smislu besede. Gre za dojemanje stvarnosti in vseh njenih oblik. Če pravi, da so vredni sožalja vsi tisti, ki stremijo za materialnimi dobrinami, odgovorjam, da so ravnali po svojem bistvu in v skladu s samim seboj, da pa so še večjega sožalja vredni tisti, ki jim niso uspeli prikazati vrednejših ciljev. Kaj pa nudi naš C. Torres v zameno za avto, hišo, vikend? Gledališče, KUD, organizacije, prireditve. Od Scile h Karbidi.

Ponudi jim, če se že imaš za misionarja, dragi Camillo, vse kaj več, ponudi jim največ, kar jim moreš dati – njih same, njihovo osebnost, njihov jaz – in prepričan sem, da uspeh ne bo izostal. Seveda pa je potrebno najprej opraviti to katarzo na sebi.

Viva Zapata me je prav presenetil s svojim psevdooanahronističnim člankom na zadnji strani, ki bi se zaradi boljše predstave in razumevanja dal sporočiti tudi z dvema stavkoma. Vendar, če nekdo hoče biti učen ali se hoče samo delati učenega, pač mora uporabljati ogromno tujk, za katere pa imamo navsezadnje lepe slovenske besede. Vzemi dragi Zapata slovar tujk in si jih oglej, pri tem pa pomisli, da pravzaprav pišeš za druge, ki bi naj tudi nekaj razumeli.

„Bivanjska celovitost subjekta ne

rezultira morebiti zgolj iz neke fiktivne kvazimetamorfoze negacije nihilizma, marveč se intuitivno uresničuje v metodološko nedefiniranih transcendentnih valovanjih, ki iz subjekta samega izhajajo in se vanj vračajo“.

Kdor je pozorno prebral zgornji del prispevka, je morebiti že našel razlago, tega v Berasonu in Suzukiju. „Gre torej,“ piše dalje Zapata, „za uvajanje primata raztelesenih idej nad angažirano mislijo... kar se kaže v razgaljanju elitnih duhov, ki ne opozarjajo na osebno vredno življenje in si ne kličejo v zavest dimenzije negotovosti...“

Vendar – ali nismo prej ugotovili, da bivanjska celovitost osebnosti rezultira tudi iz negacije nihilizma,

dimenzija negotovosti, ki bi si jo naj klicali v zavest pa je NIČ kot rezultat le te, ki jo doživlja v svet vrženi človek; iz tega sledi občutje, ki mu pravimo TESNOBA.

Torej nihilizem, ki ga na eni strani tepta, na drugi transparira. Protislovje, ki ga tu odkrijemo, se nam še širi, ko se vprašujemo, kaj je pravzaprav konflikt med eksistenco in esenco človeka.

Marx razlaga tri vrste odtujitve:

- družbenoekonomska alienacija, ki je izvor vsem ostalim, ko se delo proizvajajočega spremeni v lastnino drugega
- politična alienacija, organizem nasilja nad izkoriščanim
- religiozna, ko se človek odtuja v Bogu.

Ukinjanje odtujitve ali desalienacija kot se Zapata strokovno izraža, se po njegovem more izvršiti le z zmago nad časom samim. Vendar – človek je produkt časa in okolja in kot tak ni suveren nad obema. Zato je alienacijo mogoče ukinjati le v daljni perspektivi v smislu dialektičnega razvoja, ki bo spremenil družbeno ekonomsko strukturo razredne družbe.

„Šele,“ piše Marx, „ko bo dejanski individualni človek spet sprejel vase abstraktnega državljana in ko bo kot individualni človek v svojem empiričnem življenju, v svojem individualnem delu, v svojih individualnih odnosih postal generično bitje, šele ko bo človek spoznal in organiziral svoje lastne sile kot družbene sile in ko teh ne bo več odvajal od sebe v obliki politične sile, šele tedaj bo človeška emancipacija končana. Slehera emancipacija je torej zavajanje človeškega sveta, človeških odnosov, odnosov na človeka samega“.

Bogdan Reichenberg

Ravnotežje, dinamika, razvoj

Titovo Pismo in svetovna monetarna kriza, ki je zahtevala tudi devalvacijo jugoslovankega dinarja, sta dogodka, ki sta nosilca gospodarske politike, kakor tudi vse druge družbenopolitične organizacije, ponovno močno motivirala za uresničitev ciljev gospodarske in družbene reforme. Po letu 1965, ki ga pojmem kot resno prelomnico v načinu mišljenja delovnega človeka, manj pa kot dejansko spremembno produkcijskih odnosov, smo začeli izvajati ukrepe za stabilizacijo gospodarstva. Seveda je stabilnost gospodarstva v statičnem smislu absurdna in neuresničljiva. Odločilna lastnost družbeno-ekonomskega sistema je ravno dinamičnost, ki pa jo seveda determinirajo cilji razvoja, materialne možnosti družbe ter intenzivnost svetovnega gospodarstva. Zato je stabilen tisti sistem, ki dinamično teži k ravnotežju. Naš gospodarski sistem pa je v zadnjih nekaj letih dokazal, da je zelo nepopoln, saj je onemogočal tako dinamično stabilnost. Zategadelj je bila država prisiljena izvajati nove in nove gospodarske ukrepe, da bi prilagodila delovanje mehanizma novo nastalim pogojem. Vendar se ob misli na ustavne amandmaje lahko prepričamo, da takšno poseganje države pravzaprav ni akcija, ki jo pričakujemo od vlade in skupščine, ampak da so to zasilni, dinamični ukrepi, ki jih nadaljni razvoj sproti korigira in spreminja. Dolgo časa smo iskali vzroke za nefunkcioniranje družbenega in gospodarskega sistema v dualizmu odločanja. Predstavljali smo si hierarhično centralizirano vodenje (v podjetniškem okviru) in istočasno samoupravno demokratično strukturo, ki zaradi neskladja in neprestanih konfliktov z hierarhijo, ki jo je posebej ljal direktor, ni mogla prevzeti vodilne vloge v podjetju in v drugih združbah delovnih ljudi. Danes že govorimo, da je takšno neskladje bilo dejansko nujno, kajti samoupravna konstelacija je

bila v veliki meri prisiljena črpati miselno podporo iz reproduciranih hierarhičnih odnosov, kar je pokazalo na nedorečenost samoupravnega sistema, istočasno pa je ohranilo delovanje starega, preizkušeneega birokratskega odločanja. Zunanji izraz tega stanja so bile ne tako redke prekinitve dela in cela vrsta drugih konfliktov, ki so jih neposredni proizvajalci prav zaradi obremenjenosti s starim načinom mišljenja in dela poenostavili na nesoglasja med upravo, vodstvom in neposrednimi proizvajalci na drugi strani. Seveda je bilo veliko teh sporov rešenih z boljšo informiranostjo delovnega kolektiva, kar pa implicitno opozarja na pomankljivo delovanje družbene kontrole, zakonodaje. Mislim, da bi odgovornost za nastanek teh konfliktov, pa čeprav gre le za nesporazum, ki se jih da rešiti z boljšo informiranostjo ljudi, moral nekdo nositi in biti kaznovan. Kakor dolgo bomo kršitve samoupravnih pravic in neizpolnjevanje dolžnosti tolerirali in skušali ob izbruhu nesoglasij le gasiti požar, tako dolgo bomo samoupravno strukturo podrejali nečemu preživelemu ter podaljševali razvoj družbeno-ekonomskega sistema, katerega obrise lahko že slutimo. Vendar ne smemo misliti, da so ustavni amandmaji omogočili izgradnjo „čistega“ samoupravnega sistema in da so odpravili državno-administrativne prisilne ukrepe usmerjanja. Ne smemo misliti, da bodo odstranjeni vsi elementi, ki samoupravni družbeno-ekonomski sistem predstavljajo kot hibrid. Seveda nas ne skrbi, ker je naš sistem hibrid, saj so vse državne ureditve po svetu „mešane“. Skrbi nas lahko le dejstvo, da vsi „hibridni“ sistemi reproducirajo osnovne družbeno-ekonomske produkcijske odnose – državno-kapitalistične ali pa državno-socialistične. Če pogledamo naš razvoj, vidimo, da pri nas ni tako. Samoupravni odnosi so ostali zaprti v podjetjih, na kompleksnem družbeno-eko-

nomskega področju pa smo pobudo prepustili državno-socialističnim ali etatističnim produkcijskim odnosom. Iz tega lahko vidimo, da smo na določeni etapi razvoja socialistične samoupravne skupnosti, ki pa tudi v dolgoročni projekciji ne bo „čista“, ker je v sedanji in dogledni situaciji nereala, vendar pa bo vedno naš cilj in želja. Seveda to pojmovanje ni teza o strategiji mešanega, hibridnega sistema, kakor tudi ni teza o mešanem sistemu kot nujnem zlu. Treba je dokončno razbiti etatistične okvire družbeno-ekonomskega sistema ter vzpostaviti samoupravljanje kot integralen družbeno-ekonomski in politični sistem, ki v njem državni ukrepi pomenijo le regulator, ki zagotavlja reprodukcijo samoupravljanja ter onemogoča deformacije.

Če je to pojmovanje realno, potem bo naš dolgoročni cilj vrnitev na osnovni koncept tržno-planskega modela, v katerem so tržne zakonitosti osnova. V sedanji etapi razvoja se nenehoma javlja nevarnost, da se bomo vrnili v položaj, ko se delovanje ekonomskih zakonov omejuje, omejuje pa ga direktivno planiranje, ki pravzaprav pomeni korak nazaj, na državno administrativni sistem. Družbeno-ekonomski sistem se pri nas lahko razvija le s kombiniranjem planskih in tržnih elementov. Konfrontacija trga in samoupravnih družbenih odnosov ne prihaja v poštev, saj je samoupravljanje odvisno od svobodnejšega delovanja tržnih ekonomskih zakonitosti. Vendar moramo upoštevati tudi sistem planiranja, ki naj bo sestavni del tržišča, pravzaprav družbena korektura stihijskega delovanja trga. Kaj pa se je zgodilo pri nas? Stari sistem planiranja se je spopadel z razvitejšo samoupravno strukturo in samoupravnimi odnosi, vendar ni bil dovolj učinkovit ter ni mogel zajeziti tržne stihije. Po drugi strani je bil element trga precenjevan ter razumljen perfektno. Predpostavljali smo, da so tržni

instrumenti pri nas razviti v celotni družbeni reprodukciji, v bistvu pa so bili tržni odnosi delno uvedeni le v blagovni menjavi. To so glavni razlogi za to, da je bil ekonomski razvoj v poreformskem času nestabilen, kar se je seveda odrazilo tudi na idejno-teoretičnem, političnem, ekonomskem, socialnem in mednacionalnem nivoju. Politične posledice poznamo, na idejnem področju pa je prišlo do napačnega razumevanja nekaterih, češ da je v krizi tržno-planski model, se pravi, osnovni koncept našega političnega sistema.

Intenziviranje planske komponente v našem razvoju je pomembno politično in ekonomsko vprašanje. Kakorkoli to vprašanje postavljamo, vedno gre za podrejanje posameznikovega skupnemu interesu. Planiranje družbeno-ekonomskega razvoja pomeni z družbenega vidika obrambo in razvoj konstituiranih produkcijskih odnosov, lahko pa pomeni v enaki meri tudi negacijo le-teh. Država kot politična sila in kot instrument prisile zavira razvoj samoupravljanja. V sedanjem položaju se neprestano spreminja, odмира, vendar to največkrat napačno pojmuje. Ne delamo razlike med potrebo za odmiranje politične države kot sile nad družbo in nujno organiziranostjo družbe, ki ji je na sedanji ravni potrebna moderna država, ki bo omogočila razvoj in zaščito samoupravnih produkcijskih odnosov. Zaradi takšnih beganj je skorajda prišlo do prenehanja procesa odmiranja države kot sile nad samoupravno družbo, po drugi strani pa države nismo mogli „zadolžiti“ za stanje v družbi. Državo smo imeli, istočasno pa smo bili brez nje. S tem, ko je bil ustavljen proces odmiranja države in je le-ta ostala nosilec razširjene reprodukcije, je tudi odločala o nadaljnjem družbeno-ekonomskem razvoju. To pa samo po sebi pomeni, da je bil razvoj in širjenje samoupravnega produkcijskega odnosa omejen. Na ta način so se mogle

okrepiti tehnokratske in managerske strukture in meritokracija, ki so oporo dobivale v birokraciji, v politični državi. To so seveda nujnosti razvoja in jim tudi naša družba ni mogla uteči. Zanimiv je podatek o številu neposrednih proizvajalcev v Zvezni skupščini. Leta 1969 je bilo delavcev (neposrednih proizvajalcev, op. D. Z.) v skupnem številu poslancev le 0,6 %. Podobne tendence se kažejo tudi v republiških in občinskih skupščinah.

Razvoj samoupravnega političnega sistema bo omogočil državi funkcijo razvoja samoupravnih produkcijskih odnosov ter jo tako etatično degradiral. Potrebno je državo preoblikovati ter jo integrirati v samoupravne družbeno-ekonomske odnose. Tako ne bo predstavljala nujnega zla ter bo lahko zastopala samoupravljanje. V tem smislu je država instrument v rokah delavkega razreda. Elementi strukture naše družbe (samoupravljanje, država, trg) so brez dvoma protislovni. Zaradi tega so tudi problemi današnje jugoslovanske družbe tako zapleteni. Vendar nobena kombinacija teh faktorjev, pa tudi en sam, npr. država, ne morejo obstajati brez kakršnegakoli konflikta. Vprašanje je le, kateri izmed teh faktorjev mora prevzeti dominantno vlogo pri razvoju samoupravnega socializma. Mislim, da naš koncept temelji na ravnotežju vseh treh faktorjev, medtem ko je samoupravljanje poglobitveni dejavnik razvoja družbeno-ekonomskih odnosov. Ustrezen odnos med samoupravljanjem, državo in trgov je tudi glavni pogoj uspešnega razvoja ekonomskega in političnega razvoja Jugoslavije.

Tovrstna razmišljanja se navadno ustavijo pri vprašanju, ali je jugoslovanska družba danes dovolj močna, da določi stabilno ravnotežje med poglobitvenimi dejavniki njenega razvoja. Zase lahko rečem, da sem v to prepričan.

Osnova našega dela

Univerza (oz. visokošolska ustanova) je institucionaliziran del družbene strukture. To stanje je nedvoumno in eksplicitno izraženo z njeno delno funkcijo zadovoljevanja točno določenih družbenih potreb, torej z nalogo izobraževanja. Da pa bi bilo to zahtevo možno izpolnjevati, je nujna prisotnost znanosti in njenega razvijanja, saj je le tako možno izobraževanje osmislečiti in aktualizirati na razvojno vedno višjem nivoju. Pomeni, da se zato tudi intelektualni potenciali družbe konkretizirajo v visokošolskih institucijah. Zato visokošolska ustanova nujno presega svojo samo institucionalizirano (delno) funkcijo. Pojavlja se kot aktivni dejavnik družbenega razvoja, torej z intenzivnimi povratnimi vplivi; interakcije se realizirajo v razvojnih impulzih.

Zgrešeno pa bi bilo sedaj sklepati o homogenosti visokošolske institucije same. Pri obravnavanju družbenega dogajanja sploh ne gre za formiranje sistemov na različnih ravneh obravnavanja. Medtem ko na neki ravni obravnavani sistem kaže protislovnost med elementi, pa lahko posamezni elementi tega sistema na nižjem nivoju obravnavamo kot poseben sistem, čigar elementi so prav tako medsebojno protislovni. Univerza je družbeni subjekt, a tudi v univerzi sami delujejo subjekti univerze z medsebojnimi vplivanji. Hkrati so ti subjekti tudi družbeni subjekti – nasledimo lahko dejansko dialektične odnose, z neznansko množico povezav, ki jih še dolgo ne bomo mogli eksaktno opredeliti, celo ne spoznati.

Komuniciranje je najpomembnejša oblika medsebojnega vplivanja subjektov, je bistvena oblika delovanja visokošolskih institucij in tako osnova razvoja. Konkretna oblika komuniciranja je pač odvisna od konkretnega namena, subjektov in drugih okoliščin. Študentje kot subjekt v visokošolski strukturi komuniciramo na več načinov, predvsem pa sta pomembna dva vidika, med seboj čvrsto povezana, neločljiva in enako pomembna: najprej kot udeleženci študijskega procesa v raznih oblikah pedagoških metod, torej predavanja, diskusije v predavalnicah, učbeniki, seminarske naloge, izpiti itd. Drugi vidik pa pomeni komuniciranje študentov kot družbene skupine s celotno okolico, v naših razmerah je to samoupravno angažiranje v vseh družbenih sferah. Pri tem ne moremo visokošolske problematike ločevati od širše družbene zaradi vsesplošne povezanosti. Temu vidiku komuniciranja služijo tudi razne oblike organiziranja, predvsem pa študentski tisk.

Tako lahko študentski tisk opredelimo z njegovo notranjo in zunanjo relacijo, ki sta medsebojno povezani.

Notranja relacija študentskega lista se kaže v idejni povezanosti in v samoupravno-organizacijski dejavnosti študentov.

Idejna povezanost – zgrešeno je govoriti o študentih kot o homogeni skupini. Fizična manjšina tvori idejno jedro (ali idejna jedra), ki s svojo aktivnostjo vpliva na razvoj celotne populacije in jo čisto tudi predstavlja, hkrati pa je od razmer v celotni populaciji odvisno, kako bo nastopalo idejno jedro oziroma kakšna miselnost ima možnost priti v idejno jedro. Čimbolj je razvito

komuniciranje znotraj populacije, tem tesnejša je povezanost idejne večine s fizično. Tako more in mora študentski list tvoriti medij te povezanosti z njegovo vlogo na tem mestu ne le, da tudi množica študentov mnogo pridobi in se oplemeniti njih zavest; tudi množnost konfliktov je manjša, možno je evidentirati pluralizem mnenj in hkrati razvijati kritičnost in druge faktorje razvoja tistih osebnosti, ki v tej sredini delajo.

Samoupravno-organizacijska povezanost študentov z razvojem samoupravnih odnosov in formalne enakopravnosti študentov se pokaže tudi nujnost dobrega informiranja slehernega ob določitvah, pa tudi možnost vsakogar, da splošno ali konkretno vpliva na proces odločanja s svojimi pogledi ali z uveljavljanjem svojih interesov. Še posebej je pomembno komuniciranje v fazi priprave odločitev. Glede na močno omejenost možnosti učinkovitega in hkrati demokratičnega dela forumov je možnost študentskega lista pomembna.

Zunanja relacija študentskega komuniciranja in s tem vloga lista je prisotnost študentov, pravzaprav celo visokošolske institucije v družbi. Prezentira miselnost, ki vlada v tem okolju in tako omogoča, da se ta miselnost verificira ali pa tudi ne v širših družbenih okvirih. To pa je še kako pomembno v socialističnih koncepcijah visokega šolstva, univerzi delavskega razreda in pri zanikanju elitizma. Sveže študentsko angažiranje v družbeno problematiko najbolje realizira zamisli o povezanosti, pri čemer nastajajo tudi družbeno pomembni impulzi.

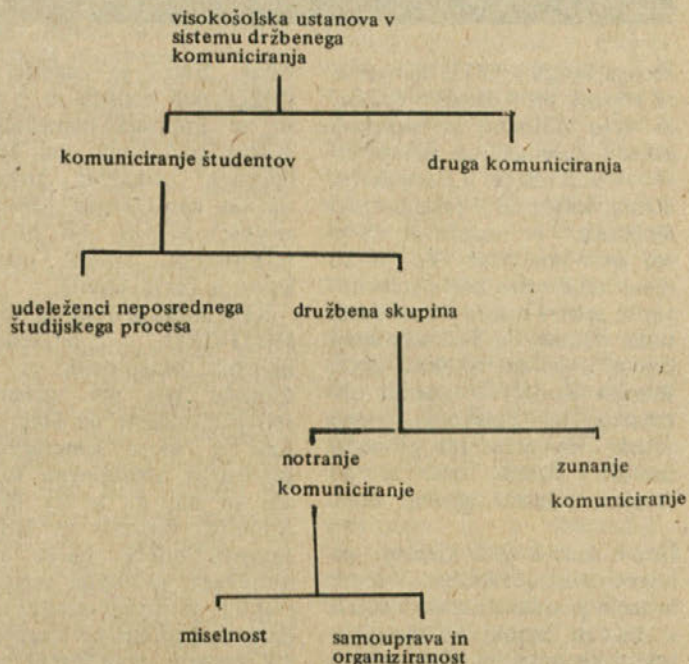
In tako pridemo do ugotovitve, da študentski list, takšen kot je, v

celoti pomeni sliko razmer in dela visoke institucije kot celote in družbenih odnosov, ki tam odseva. To pomeni okvir, mimo katerega ne more nobeno uredništvo, če seveda ne želi opustiti svoje vloge študentskega lista. Tudi značaj in kvaliteta Katedre je v mnogočem izraz kvalitete in dela mariborskih visokošolskih zavodov, kot smo študentje njih produkt. Večja ali manjša spretnost urednikov in zavestno ustvarjanje koncepta je le majhen maneverski prostor znotraj čvrstih vezi objektivnih okoliščin.

Kot zavestna opredelitev družbene vloge, ki jo naj študentski list ima, so različne možnosti. Lahko pa gre le za neko blede reprezentativnost ali pa za zgolj forumsko glasilo v mejah sindikalističnosti. Tudi politična opredeljenost čisto vodi v grupaštvo in opozicijo, lahko pa je le blede kritiziranje „zaradi kritike same“, možno je tudi apologetsko komentatorstvo in zgolj informiranje. Katedra si prizadeva za angažirano prisotnost mariborskih študentov v družbenem prostoru. Pri tem je političnost razumljiva, saj tudi iz naših interesov izhaja politična angažiranost. Tukaj pa se lahko pokaže, kaj dejansko zmoremo. Utegne se namreč zgoditi, da bomo venomer le registrirali in komentirali dogajanje. Tako bi bil naš pomen neprimerno manjši. Želimo, da Katedra določena dogajanja vodi, tako v študentskem kot tudi širšem merilu. Gre za izvirno in napredno lotevanje problemov, za družbeno aktualnost – seveda, če bomo za to sposobni.

Kaj lahko torej pričakujemo od Katedre? Predvsem nam bo inicirala snov za razmišljanje in delo, hkrati pa bo nudila tudi možnost opažanja in mnenja mnogih iz naše široke sredine posredovati vsem – delo, ki bo razvojno pravgotovo prispevalo znaten delež k našim skupnim naporom. Ne torej zgolj informacija, temveč naše reagiranje na informacije in naš prispevek razvoju.

Davorin Kračun

SMEH IN SLIKARSTVO

O čemer mislim pisati, je pravzaprav dar bogov naše civilizacije in sproščeno razmerje, ki ruši med nami pregrade in tako konstituira tudi novo socialno okolje, razbija avtoriteto ali avtoritarnost, slepomišenje in slab okus. Že sam naslov „smeh in slikarstvo“ poudarja nekoliko drugačen način videnja likovnih polj, kakor pa smo jih navajeni turobno, ljubiteljsko in vzhičeno gledati na stenah naših znotraj lepo pobeljenih galerij.

I. BOŽANSKA PERSPEKTIVA IN PERSPEKTIVA SKOZI SARKAZEM:

Na otvoirtvi razstave našega znanega odličnega ak. slikarja

Zmaga Jeraja v UG je spregovoril svetnik prof. Branko Rudolf in zelo odločno je poudaril pomen spremenjene perspektive. Vzkliknil je: „Perspektiva divina, kakor so ji rekli mojstri renesanse“ in nadaljeval, da je to anti-umetnost, da je to tedaj neke vrste anti-perspektiva, ki sede v nas in v nas včasih tudi vstane. „Ta umetnost izziva!“, je še vzkliknil prof. Branko Rudolf zbranim občinstvu in obiskovalci smo vedeli, da smo res globoko izzvani. Potem smo si po Jerajevi zahvali ogledali slike.

Hotel sem kupiti katalog, pa nisem imel drobiža – moje hotenje je splavalo kakor oblak v hlačah naprej in nazaj v galerijske prostore. Zato sem si rekel, da si moram slike bržkone natančneje ogledati, in to tako, da jih bom povsem scela dojel in v njih užival. Takšen fenomenološki pristop pa je zahteval od mene seveda tudi sprostitve tiste živčnosti,

ki nastopi ponavadi ob odklepanju razstav.

V prostorih UG sem ostal navsezadnje sam s paznikom galerije, s čuvarjem svetišča – je mlad študent in pazi na obiskovalce, da ne bi nepazljivo opraskali, polizali, raztrgali ali kakorkoli uničili likovnih tvarin – in skupaj sva si znova in znova ogledovala platna in fotografije. Vstopal sem v perspektive in vedel sem, da je bog zares umrl in da je odtujenost nekaj tragičnega. Vendar to ni bila tista estetska ž za, kot sem jih čutil pred praznimi alegorijami v velikih umetnostih in zgolj v diasimetričnih formah, ne, to je bil občutek vesele sproščenosti, na katerem so plavale moje oči;

vidni živec je udarjal po možganskih centrih in v meni so se prelivala najrazličnejša čustva občutenja: od črnega humorja, sarkazma, gróteske, tja do sproščenega otroškega smeha, ki pa ni bil nič infantilnega. Smejal sem se lepoti in zaradi lepote.

Kajti moja generacija dojema MOTIVIKO – izraženo v likovnih umetnostih – čisto drugače kot npr. generacija starejših; mislim, da slikar Jeraj sodi v mojo generacijo, v generacijo absurdnega smeha; zdi se mi, da je za Branka Rudolfa, filozofa in biologa, Jerajeva rdeča barva nekaj morečega, groznega, strašnega, (tako je tudi sam označil rdečo barvo), medtem ko meni osebno pomeni razvrščanje rdeče barve v Jerajeve prostore osvobajanje, duhovitost, poživitev prostega delovnega časa. Čemur se smeje moja generacija, vidi generacija Branka Rudolfa le sredstvo, cilj in namen in se vprašuje: zakaj je tu rdeča

barva? Kaj pomeni? Moja generacija se z Jerajem ne vprašuje, ampak se smeji. Prosim tovariša Rudolfa, naj ne jemlje teh teoretičnih in praktičnih misli za kakršnikoli napad nanj, saj ne postavljam nikakršnih generacijskih prepek v medsebojnem sporazumevanju; svoje dožemanje le primerjam z dožemanjem starejše generacije, ne da bi skušal smeh starejše generacije zagledati v kakršnikoli črni cinični luči.

Danes je vse več slišati o smrti umetnosti in kultur, o koncu vsega, kar je človeško; takšno smrt prerokujejo seveda tisti, ki karikirajo prostor našega življenja kot čas predsmrtnosti in se sklicujejo na Hegla; zavetišča v metafiziki je postal brlog podtalja. Hegel bi za našo generacijo lahko predstavljal starinarja, Heidegger pa palčka, ki se ukvarja z grščino. Moja generacija ne misli na smrt, ko vidi Jerajeve slike, temveč se instinktivno (tonično) smeji portretom mrličev. Zdi se mi, da se človek v Jerajevih slikah spreminja v predmet, je torej zavest lastne eksistence. Ker pa nastaja zavest lastne eksistence predmetno, je jasno, da je konkavna in nezaključena. Od tod izvira tudi diferencirana perspektiva. Jerajeva pespektiva je perspektiva logično-vidne neposrednosti, kjer razumem logiko kot nekaj iracionalnega, kot tesnoba in sen, ki se vračata v zavest, v sproščenost in smeh. Vidni svet mi v Jerajevih slikah pomeni eksistenco.

Eksistenca pa v takšnem eskistenčnem okolju, v vsej vidni neposrednosti ne dovoljuje več božanske perspektive; te trditve ne dokazuje le TEHNIKA REPRODUKCIJE, temveč reprodukcija v reklamne namene: Michelangelova Adam in Eva sta na etiketi vinjaka, Madame de Recamier je reproducirana na škatlah ženskega perila, pokrajine in portreti starih mojstrov – imenujmo jih božanske! – pa ležijo in se smeje ponujajo na bonbonierah. Tako klasiki pospešujejo razvoj marketinga, proces ponudbe in povpraševanja, razvijajo trg, tržišče in trgovski promet. Jeraja in sodobnih slikarjev ne bi mogli uporabiti na zaščitnih nalepkah: srednja generacija, ki predstavlja delavski razred, bi povsem odklonila takšno rekla-

mo. In če se lahko seznanjam s klasiko, medtem ko ližem čokoladne bonbone, pijem vinjak ali „kupujem“ svoji deklici spodnje perilo, se lahko sicer potrošniško izobražujem. Bravo, klasika!

Zato se moram filozofsko pokloniti smehu, ki se skriva v Jerajevem likovnem opusu. Filozofsko, pravim, ker se na psiho-fiziološke podatke bolj malo spoznam, opisovati pa bi moral tiste enostavne reakcije, ki jih je trenutno zapustilo umetnikovo slikarstvo v nabiranju kože okrog nosu in oči v gubah orkog ust, z globljim dihanjem, opisovati bi moral še diencefalične projekcije, ki se sprožijo v mehanizmu in z mehanizmom smeha v kortikalnih strukturah... Vendar moram poudariti, da se smeh giblje znotraj samih Jerajevih slik, da torej aktivira gledalčev simpatični sistem.

II. ANALIZA: SLOVENSKI UTOPIČNI DISNEYLAND:

Kakšna so razmerja med glasbo in sodobnim slikarstvom? Vprašujem se o ušesu in očesu: kako molk odzvanja v panoramah, kako se upanje prerodi v utopijo, kako rastejo iz otroških filozofov super-mani!? Če na primer – in samo kot primer, dovolj jasen in sočasno dovolj zgovoren – analiziram acryl, ki v sliki kaže panoramo z vijugasto cesto, nekaj šopi trave, s sivim nebom in s pasjimi sledmi, na katerih so vtisnjene pasje glave, malce dalje ob cesti pa stoji tabla z isto pasjo glavo, tedaj se spomnim svoje pesmi PASJE-GLAVI LASJE, ki je razdeljena na več cikličnih enot; mehancem humorja se usklajuje na poseben literarni način z likovno konceptualnostjo Zmaga Jeraja; v ciklu pesmi PASJE-GLAVI LASJE, 1–9, (Tribuna, 28. III. 1970, številka 9, letnik XIX, str. 6–7) nahajam likovne, a jasne literarne-estetično poetične ideje, ki govorijo sicer v TEMELJU same zase, a se povsem evidentirajo v nekaterih Jerajevih slikah: „1. Ali imaš bič za ušesi (Ne ničesar nimam v imenu božjem) Ali pa imaš rozenkranc v ustih (Ne ničesar

(Nadaljevanje na 11. strani)

SMEH IN SLIKARSTVO

(Nadaljevanje z 10. strani)

ne vzamem iz božjih rok) Ali imaš glavo na vratu (Moja glava visi v trhljem zraku) Zakaj visi glava v trhljem zraku (Moja glava visi v žveplenem vosku) Zakaj govoriš z glavo o glavi (In prepevaš ko ptiček drobni) Moja glava govori, prepeva, (psuje) Zakaj ni tvoja glava pes (Psi lajajo ampak glava) Nikdar ne stopi ob drog nikdar ni (Zvesta svojemu gospodarju) Čeprav si pasjeglavec čeprav . . .

Izkaže se tedaj, da sta NIČ IN SVOBODA odvisna od časa, od vizualnih refleksij, ki se pa ne spreminjajo naključno ali asociativno, marveč po strogih zakonitostih; prav te zakonitosti pa razbijajo tisto svetobolno metafiziko, kakor smo je navajeni v ozki in omejeni slovenski estetiki; delirij in treznost: objekt-slika so si v kontinuiranih razmerjih, rastejo iz golega ničla (iz smrti) moje, tvoje in naše eksistence; kar pa tej eksistenci daje vrednost je pomenska igra.

Seveda je velik problem z GLAVO, ki definira vso človekovo miselno delo in njegovo telo, razviden tudi v svetovni literaturi, omenim naj samo razmerje med Estragonom in Vladimirom v Beckettovi drami Čakajoč na Godota: Vladimir nosi kapo, čepico, ima prednost, je torej uniformirani, pametnejši, vzgojeni subjekt, medtem ko je Estragon brez kape — in zategadelj tudi brezglav — povsem nemočen, uslužen, suženjsko vdan. Komični prizor raste zmerom iz razmerja, iz odnosa, ne more biti postavljen sam zase; prav zato so v Jerajevih slikah bistveni ODNOSI, torej razmerja, ki definirajo humor in komično vlogo njegovih navidezno grozljivih ali odtujenih panoram. Človekovo prebivanje—bivališče ni niti v njegovi sledi, niti v njegovi domovini, temveč samo in samo v pasjeglavosti. S pasjeglavostjo je Jeraj na slikarski način ubil boga.

V ciklu PASJEGGLAVI LASJE pa zasledim še druge čutno-poetične odtenke, ki jih ilustrira Jerajev likovni koncept: „2. Pasjeglavec spleza na slez (Se sleče in zaskovika) Ali ste že kdaj slišali (Kako

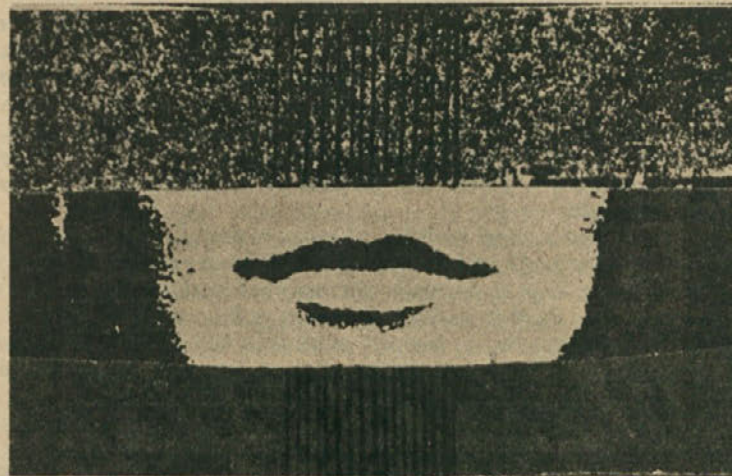
skovikajo pasjeglavci . . .“ Ta kratek odlomek dovolj jasno in izčrпно SPOROČA namen Jerajevih slik: neposredno okolje se spremeni v abstraktni del, množica se strne v slikarjevem poetičnem Jazu. Ni več problemov, kaj naj je senca ali barvni odtenek v spektru, ampak se postavlja samo zase temeljno, in zategadelj še posebej bistveno vprašanje: kaj je predmet? Človek, ki se je spreobrnil v pasjeglavca pač ne more najti več poti v zdravo družbo, njegova resnica je resnica plezanja; tu nastopi komični paradoks: pasjeglavci lahko plezajo na slez in kasneje zvemo, kam vodi pot plezanja: „3. Kateri vzrok te je onemogočil (Sin moj na poti v višjo družbo) Sin moj generacija spodnje hlače (Pranje umazanega perila ali Majakovski) Pretepal si se s pericami (Ploskal si na visokem stolu) Stol ni ploskal med koračnico . . .“ (PASJEGGLAVI LASJE). Ta pot plezanja gre navzgor, v višjo družbo, k stolom, k ploskanju. Toda molk stolov v Jerajevih slikah (spet sem se spomnil na dramo STOLI E. Ionesca) je skromni molk, ki sledi rjoenju, je slikarjeva intima v slovenski disneylandski okolici. Pot navzgor — pot k stolu, pot k višjemu družbenemu položaju je iskanje vzrokov (aiksia), je iskanje krivde. Toda kriv ni več subjekt, bržkone je kriv vsega objekt, ki ne trpi sence—ideje.

Na razstavi pa je slikar dokazal, da vse te fantastične — fantastične v smislu Freudovih fantazmov — likovne resnice žive v svojem najbolj neposrednem realističnem naturalizmu: od koncepta prostora do objektov so navzoče tudi v fotografijah istopomenske miselne kubature. (Skoro bi pozabil omeniti prvo Einstejnovo razpravo SEVANJE ČRNIH TELES).

Tako se lahko pomudim v zvezi z Jerajevimi slikami tudi pri fotografiji in filmanju. Toda v Jerajevih slikah moram nujno omeniti filmsko dramaturgijo, ki jo lahko označim na tri klasične filmske načine: 1. kot statični princip (close up), ki približuje ali oddaljuje objekte v celovitosti scenskega prostora, 2. kot princip gibanja, kjer se prikazujejo različne panorame; posamezn i delci velikih objektov so v lastnem brzcu, letijo naprej in se samovračajo, 3. kot trik, s katerim Jeraj operira v perspektivi, v ustvarjanju gibanja in tako likovno definira

človeka v njegovi otrplosti. PRINCIP KOMPOZICIJE je v slikarstvu — še posebej v neokonstruktivizmu — lahko FILMSKI, tehnike in SREDSTVA uprizoritve pa so nujno SLIKARSKA.

Tematično pa sem iskal finalistični vzrok skozi odmevnost tega slikarstva. To je odmik od samote, je podružbljanje likovnosti. Smeh je napolnil številno občinstvo in uničil možnost Velike Genialnosti in Turobnosti. Kakšen je odnos med ljudmi, ki se smejejo? Prav ta odnos je Jeraj naslikal na svojevrstno mehanični način: — s koncem napetosti nastopi začetek smeja. Zato se Jeraj včasih celo poroga iz sovražnosti ali tujosti tu-bitnega sveta, s tem pa

doseže psihoterapevtski učinek: sprosti nas.

III. VENDAR PROTI MASOVNI KULTURI:

„Zdi se, da Jerajev slikarstvo išče življenjsko odmevnost prav v svobodi do samega sebe, se zavezuje sebi, je torej vrednota po sebi. Gledalec mora biti naključen.“ (DIALOGI, mesečnik za vprašanja kulturnega in javnega življenja, 11. številka, 1970, Vladimir Gajšek: OZNAČENO: BREZ NASLOVA, Svoboda do samega sebe, str. 762). Borba proti lumpenproletarski in gangsterski množični subkulturi, ki zahteva: sex, security and progress, boj zoper antisocialno umetelstvo, vse to omogoča tudi umetnikovo osvoboditev, tedaj svobodo do samega sebe. Šele svoboda do samega sebe namreč omogoča eksistencialno avantgardo. Z drugimi besedami: „Iz mojih ust sneži prvi dan (Sneg je moja postelja pod mano), Pod snegom spijo mrlič i rdeči (Pod snegom onemijo koščene besede) Iz mojih ust sneži poslednji dan (Pozdravljam pasjeglavca) Govorim in govornim (Brez začetka in konca med spanjem) Slutim svetlobo na svetu (Na meji med sončnimi

pegami) In insulinom in šokom itd. (Pasjeglavci počakajo na avtobus) Avtobusa ni od nikoder (Maham jim z glavo) Glava mi odpade (Pade v Dravo) Plava v Savo (S posteljami in turško kavo)“ (PASJEGGLAVI LASJE, 9).

Omenjeni tekst nikakor noče eksplicirati nečesa, kar bi bilo jasno v smislu dogmatične metafizike, zato pa se vprašuje po krivdi in po vzroku lastne eksistence. Vzrok družbe je smeh, vzrok samote je tesnobi gnus.

Vsekakor je regionalno razmerje likovnosti postalo last vsega človeštva. Zato si razred proletarcev (in ne razred brezposelnih!) prisvajata ter prilaščata umetnost in tako tvori DRUŽBO, družbeno skupnost. Oblika

smeja v Jerajevih slikah se mi je pokazala tedaj tudi kot odnos sina do očeta, kot razmerje Jaza do Nad-Jaza. Takšen psihoanalitični pristop k acrylom pa me še vedno čudovito spodbuja, da bom utrinke bodočnosti ohranil v svojem sicer omahljivem spominu. Kajti v soboto, dan po otvoritvi, sem peljal dve osnovni šoli s Koroškega — za tak kulturno pedagoški podvig se imam zahvaliti prijatelju književniku Vinku Ošlaku — v UG na ogled Jerajev razstave, sočasno pa sem se ob njegovih slikah in ob besedah učitelja Ošlaka predstavil množici otrok tudi sam. Najprej sem šolarjem predstavil ak. slikarja Zmaga Jeraja in ponovil Branka Rudolfa, da to slikarstvo izziva. Na srečo otrok nisem utegnil izzvati s slikarstvom, temveč s predavanjem o umetnosti in o dojetanju. Učitelji in šolarji so mi burno ploskali, ploskali pa so seveda tudi Jerajevim slikam. Bil sem zelo počaščen. In ne samo to: zrecital sem jim pesem, potem pa sem jih peljal po galeriji in jim odgovarjal na vprašanja. Zakaj so se otroci smejali z mano, pa sem opisal v tem eseju.

Vladimir Gajšek

Miroslav Slana na zelenem oslu in dedov klobuk odnese burja

Sicer pa so slovenski kritiki zapisali: „Če doslej nismo bili povsem prepričani, kaj nam želi povedati Miroslav Slana—MIROS, z izdajo njegove drame *PODLASICE IN DRUGI JAZ*, zdaj zatrdno vemo: ne gre za igrakkanje z besedami in pojmi, ne za vseobtožujoči humanizem!“ Tudi o njegovi novejši poeziji so zapisali, da nosi v sebi veliko več; čeprav rase iz trenutkov iskrene prizadetosti, zna vselej preseči himnično vznesenost in sentimentalnost, tu in tam gre celo v cinizem, da lahko vseskozi ostane na ravni prefinjene poezije. Slanova literatura je v bistvu uporniška in prepričljiva, premočrtna in nedvoumna v svojih alternativah. Tudi njegova nova drama *Podlasica in drugi jaz* (ZO 1973) na progresiven način priča o krizi današnjega humanizma, s presenetljivim obvladanjem odrskih izraznih sredstev obračunava pisec z neko lepo formalno lažjo o človeku in svetu in jima provokativno postavlja nasproti umazano resnico.

Pogovarjati se hočem z njim, sem si dejal! Poskušal bom prebiti njegovo fasado in prodreti v njegov ustvarjalni svet, pogovarjati se z njim in pogovor zapisati, poskušal bom s pisanjem ljudi ne zabavati, ampak predočiti jim njihovo veliko zмотo. Kajpada je res, da Miroslav Slana ni tak, kakršnega vidimo na ulici. Ljudje smo zmotno mislili o njem, ker ga nismo poznali — mnogi so naselili uličnim govoricam, pri tem pa niso prebrali niti enega njegovega dela.

Poskušajmo torej izluščiti Slanovo ustvarjalno resnico, kajti zmotne o ustvarjalcih lahko postanejo škodljivo pravilo (ali pa so že) celo pri tistih, ki so se že osvobodili malomeščanskih oklepov.

Katedra: Pišeš že več let. Poznamo te kot „pesnika s ceste“, zato težko verjamem, da si pričel pisati tako kot drugi mladi ljudje — ljubezenski sonet svoji deklici. Kje so korenine, iz katerih si zrasel v pesnika, prozaista, dramatika in satirika?

Slana: Začetek je bil kraljevski: na skednju pod slamnato streho sem si ustvaril svoje kraljestvo. Vladal sem žabam, klopotcem, pašnikom in vaškim frkolinom, vse dokler se ni sklenil krog otroštva. Željan znanja sem se znašel na asfaltnih ulicah s culo na plečih. Moj kralj se je utopil v orehovi lupini na starem skednju. Znašel sem se v novem okolju — na cesti. Ustvarjati sem pričel med uličarji, rokomavhi, cirkusanti, brezdelneži, delavci, barskimi kurbami, pijanci. Svojo ustvarjalno pot sem pričel kristalizirati v krizah.

Katedra: Bil si pravzaprav sam. Kako si se uprl različnim spoznanjem, kako si sprejel njihove zakonitosti?

Slana: Človek je sam svoj zakon, bog ali hudič. Ideologije iz šolskih skript v življenju največkrat zatajijo. V trenutkih srečanj z znanjem in ljudmi so me okupirale misli in vizije do blaznosti, čestokrat so me stisnile na skrajno črto med zavedne in nezavedne emocionalne refleksije, kar je pripeljalo do miselnih in čustvenih revolucij.

Katedra: Tako se je rodila tudi prva pesniška zbirka, *Dedova piščal*?

Slana: Potrebna je bila dolga razvojna pot, veliko mrtvega papirja sem moral prelistati, preden sem mogel odkriti in doumeti vrednote naših dedov — te vrednote sem naposled našel v ljudeh in pričel sem jih oblikovati v svoj izraz. Iz zvestobe do starih vrednot, ki sem jih prenesel v naš zmeden DANES, je izšla knjiga *Dedova piščal*.

Ali že sam naslov Slanovega prvenca ne priča dovolj? Spomini so kot odmev, trhel prešpanj časa, kot je Slana povedal. Odmevi: v krsti je lesena piščal dedova poslednja družica, babičino svetinjico je pokosila motorna kosilnica. Kako je slo dalje?

Slana: *Dedova piščal* je izraz moje tedanje stopnje. Pozneje sem šel naprej, tudi k eksperimentom.

Katedra: Tvoji eksperimentalni nastopi so vzbudili v Mariboru precej zgražanja in protesta.

Slana: Neupravičenega in neprepričljivega protesta. V tem mestu je pač navada, da ljudje drug za drugim žvižgajo, da obrekujejo s prizvokom tercalok. Veliko je ljudi, ki o meni vedo samo to, da sem aboniran po barih in kavarnah, da imam doma pregrešni bordel, da baje uživam mamila in, ne nazadnje, da sem protidržavni element, ki so ga oblasti že obsodile zavoljo državi škodljivega (beri: nekaterim Mariborčanom!) pisanja satire.

Katedra: Torej je mnenje ljudi o kvaliteti nekega eksperimen-

ta odvisno od tega, do kakšne mere je v njenih očeh zrasel avtor eksperimenta?

Slana: Žal je v Mariboru tako. Mnenja o vrednosti eksperimenta ljudem ne ustvari njihov vpogled v ustvarjalčevo delo, ampak umetnikova obleka, pričeska itd. Če bi ustvarjalčevo delo sami spoznali in si pri tem odmislili ulično šušljanje, bi bilo povsem drugače. Nikoli se nisem posebno trudil, da bi zrasel v očeh tistih ljudi, ki ne poznajo mojega dela. Na SLOVENSKEM TABORU v Ljudskem vrtu sem ljudi samo spomnil na stare slovenske taborce na netradicionalni in udarni način. Mnogi so takrat naselili nevednim zlobnim govoricam, češ, Slana, to je senzacionalna bedarija! V resnici sploh ni šlo za senzacijo. Osnovnega bistva mojega nastopa niso dojeli niti novinarji, kar je bilo razvidno iz sredstev javnega obveščanja. Za poznavalce sodobne poezije pa je vsa zadeva več kot razumljiva. Moja SUPERMOTORIČNA poezija v ljubljanskem parku na drevesu in INTEGRALNA poezija na malem stadionu v Mariboru sta nadaljevanje PREDMETNE POEZIJE. Že leta 1955 so v Braziliji uradno formirali skupino NIOGANDRES na čelu z Decijem Pignatarijem; od tam izvirajo začetki konkretne poezije. Žal je to za nekatere obrekovalce motorna harmonika na vodno hlajenje.

Katedra: Druga pesniška zbirka nosi naslov *IZ LJUBEZNI DO NEKATERIH REČI*...

Slana: Ta zbirka je mozaik naše vsakdanjosti, iztrgan z ulice in namenoma izražen brez olupševanja, brez vzvišene forme, kajti te na ulici ni, je samo življenje.

Miroslav Slana ni ostal zgolj pri eksperimentiranju, kot je, vzemimo, primer z MEDNARODNEGA SREČANJA avangardne umetnosti v SLOVENSKI FILHARMONIJI LJUBLJANSKI 1971, kjer je nastopil s svojo eksperimentalno dramo *REŠITE NAŠE DUŠE*. Kmalu bomo lahko brali in gledali njegovo dramsko komedijo *LILIPUTANCI GREDO V NAPAD*.

Potrošnikom KATEDRE sem seveda dolžan pojasniti: čemu naslov *NA ZELENEM OSLU*? Prvič zavoljo pritegnitve vaše pozornosti. (Hvala za pozornost!) In drugič? Ko sem obiskal Slano, je ravno risal osmutek za opremo nove knjige *NA ZELENEM OSLU*, ki bo izšla marca pri DZS.

Bravcem KATEDRE poklanja Slana odlomek iz te knjige:

„IIAA iiaa
osli hropejo kot razglašene trobente
šopi zarje
s škrlatom so poškopili
vrhove oljk in cipres —
ZLEZITE izpod kože
odprite radio —
spet bo oslovski dan —
OSLI zeleno rigajo pod težo krša
osli plačujejo usodo z oslovstvom — — “

Resnično, to je knjiga o oslih in še o čem. Še o veliko drugih stvarih. To nam pove naslednja pesem:

V KADI slanega mošta
ožgana lupina z molitvi za dež
v ribjih ognjih
opoldansko brezčasje ogleni
zvonovi svoj bronasti klic so izlili
v ušesa klesavcev
v skelečih dlaneh vesla gorijo —

NAD skorjo rdeče zemlje
ožgan obraz
ki odpušča — —

(Nadaljevanje na 13. strani)

(Nadaljevanje z 12. strani)

Iz dveh pesmi si seveda ni mogoče pričarati sodbe o zbirki. Kaj pravi o tem Miroslav Slana?

Slana: To je seveda res. Lažje je to storiti iz treh pesmi. To tretjo poklanjam Vladimiru.

„!?“

Slana: Vladimiru.

Torej je to pesem za Vladimira!

Slana: To je pesem zanj.

PRIDI na otok pozimi
ko burja dolgčas podi
po gluhem pristanišču –
ko bo tvoj kovček poln
razočaranja
pogled obupan in naveličan
vrveža
pridi in sedi
v nemo krčmo

pa boš zvedel moj sinko

kaj je otok –

pa boš poslušal skripanje tuge v podu

pa boš ponavljal:

moj bog še en liter

pa ti bo žal ker nisi polh ali jez

da bi prespal prespal – –

Vladimir Novak

Iskanje resnice

Eksperimentalno gledališče Mirjana iz Maribora, bo letos sodelovalo na medobčinskem tekmovanju amaterskih odrov v Mariboru. Sodelovali bodo z gledališkim eksperimentom Priznanje.

Delo je povzeto po romanu L'aveu Arturja Londona in po krajšem literarno-filozofskem tekstu Tarasa Kermaunerja. Predstava se bo nekoliko razlikovala od tiste v lanski sezoni v Mariboru. Tokrat gre za nekoliko spremenjen režijski in dramaturški koncept in sicer v dobro paralelni (realni) zgodbi jetnika v čeških zaporih v obdobju velikih političnih procesov. Spremembe so nastale z ozirom na aktualnost vsebine v današnjem času. Ravno danes naj bi sleherni človek kot posameznik in sleherni narod kot homogena celota prispevali in se borili za odpravo tistih starih mračnih in grozečih idej, ki so še vedno prisotne, ki v zadnjem času spet dvigajo glavo in ponovno predstavljajo nevarnost miru in napredku. Končno bi morali vsi spoznati, da so vojne in vse druge oblike sovraštva v svojem bistvu premalo resne, da bi zaslužile trošenje tolike energije in kar je še huje, da povzročajo toliko gorja in trpljenja. Kaže, da smo prezgodaj pozabili grozote, ki jih prinašajo takšna neodgovorna človeška dejanja. Dokaz, da je tako, je v tem, da si premalo prizadevamo pomagati tistim, ki še vedno trpijo, tistim, ki bi potrebovali naše pomoči in tistim, ki bi jim bili sposobni to pomoč nuditi. . . Žalostno je da ni človeka, ki bi si upal povzdigniti glas in čisto preprosto, brez nepotrebnega filozofiranja, dokazal ta veliki nesmisel. Ali je danes kaj takšnega sramota?

Toda na nas preži še druga nevarnost, ki se je mogoče še manj zavedamo. Človek vse bolj izgublja stik z naravo, ki mu je omogočila življenje, in ki mu ga tudi danes omogoča. Sociološka struktura se spreminja in zdi se, da izgubljam tla pod nogami. Čim bolj so človeški možgani usmerjeni v vesolje, k zvezdam, vse bolj izgubljajo kontakt z naravo, z nekakšno osnovo iz katere izhajajo. S tem, ko izgubljam kontakt z naravo, izgubljam kontakt s samim seboj. Zavestno negiramo vprašanje smisla in v znanosti, ki nam je postala utvara, iščemo oziroma skušamo pozabljati, da smo le ljudje, ki so odvisni od tistega, kar so pesniki nekoč tako milo opevali – da smo le del narave; Danes mislimo in „verjamemo“, da bomo lahko pretrgali nit s preteklostjo in zaživel življenje na novih bazah in novih vrednotah, vendar bomo morali nekoč priznati, da smo se strašno motili. Kako naj bi izgledal svet brez „vrednost“? Že velikokrat jih je skušal človek zanikati, toda vedno znova se je vrnil k njim.

Vodilni motiv Priznanja je LJUBEZEN, LJUBEZEN v katerikoli obliki in pomenu. To je vrednota, ki je človeku najbolj

PANORAMA

potrebna in ki jo v današnjem času najbolj pogreša. V času tehnike preprosto ni več prostora za sentimentalna čustva. K negiranju te vrednote je v veliki meri pripomogla tudi Freudova psihoanaliza, ki tako lepo pobija vse vrednote. Rečeno je, da umetnost in ljubezen sploh ne obstajata. V današnjem svetu je na pogled res tako. Vendar problem ni v tem. Umetnost je kategorija, ki je odmrta, izraz, ki je preživel. Postaja čas, da izumimo nov izraz, ki bo pojasnjeval to, kar je nadomestilo „umetnost“ v prvotnem smislu. Danes se mora umetnost odredi sama sebi v prid vrednote, ki bo pomagala ustvariti človeku novo izhodišče, novo iskanje smisla.

adrian grizold

Dubravka Tomšič - Srebotnjakova v Mariboru

Po uspelem debuju naše pianistke Dubravke Tomšič, v Purcell roomu v Londonu, smo imeli v Mariboru priložnost slišati našo priznano umetnico. Nastopila je z simfoničnim orkestrom radio-televizije Ljubljana pod taktirko Sama Hubada. Po dolgem času je bila Unionska dvorana spet enkrat napolnjena do poslednjega kotička. Pravzaprav ni pravilno, da je dvorana tako polna le, kadar privabijo občinstvo priznani in slavni solisti, saj to kaže po eni strani na snobovstvo in omalovaževanje manj znanih, a mogoče ravno tako dobrih izvajalcev.

V osrednjem delu koncerta je Dubravka Tomšič izvajala koncert za klavir in orkester Camilla Saint-Seansa. Delo je našemu občinstvu manj znano in je brez večjih umetniških kvalitete. Vendar omogoča dobremu solistu, da prikaže svojo virtuoznost in tehnično znanje. D. Tomšič je navdušila in publika se je zahvalila z dolgotrajnim aplavzom. Drugo delo je bilo Variacije in fuga na Mozartovo temo Maxa Regerja. Skladatelj, ki je živel na prehodu v 20. stol. je pri nas le malo znan. Njegove variacije na Mozartovo temo so uspela glasba. Simfonični orkester RTV Ljubljana je ponovno potrdil svoje izjemne kvalitete v svežem in polnem zvenu in dinamični igri.

□ □

Pred letom dni je bil ustanovljen Kulturni atelje Slovenije. Gre torej za mlado institucijo na tem področju. Kakšna je naloga KA? Omogočati mora nemoteno ustvarjalno delo mladim umetnikom, ki sicer nimajo priložnosti uspevati v naših tradicionalističnih kulturnih in umetniških institucijah. Praksa je pokazala, da je v Sloveniji veliko nadarjenih mladih umetnikov, ki pa nimajo možnosti razstavljati svojih del, jih objavljati v knjigah ali revijah, prirediti koncertov itd. Za vso to dejavnost, za organizacijo in finančno plat, naj bi skrbel Kulturni atelje.

Takoj ob ustanovitvi je pričel izhajati pesniški zvezek Perpetuum mobile, poleti pa je bila v Radovljici organizirana prva razstava, in sicer pregled barvnih umetniških fotografij Mome Mitića iz Niša.

GOSTOVANJE KOMORNEGA ORKESTRA IZ ZÜRICHA POD VODSTVOM EDMONTA DE STOUZA

Zanimivo je, da je bilo na tem koncertu skoraj polovico manj publike kot na prejšnjem. Mogoče ime ni bilo tako zveneče, vendar zueriški komorni orkester spada med najboljše v svoji kategoriji, ne le v Evropi, marveč tudi na svetu. V spomin se nam je vtisnila predvsem kompozicija Igorja Stravinskega Apolon musagete in Serenada Dvoraka.

Ansambel odlikuje predvsem izredna tehnična dovršenost igre in bogata spevnost. Mislim, da je mariborsko občinstvo v tem posvetilo premalo pozornosti gostom.

V zvezi z mariborsko koncertno publiko bi bilo potrebno še nekaj razmisliti. So študentje bodoči intelektualci ali niso? Odgovor je naraven in preprost. Čudno je, da jih ni videti na nobenem koncertu. Sicer je treba poudariti, da so slabo zastopani tudi na gledaliških predstavah. Zakaj je tako? Kje je vzrok za totalno nezainteresiranost do umetnosti in kulture? Verjetno bi veljalo o tej stvari nekoliko razmisliti in poiskati odgovore!

Filozofija, ki postaja aktualna

BOGATI IN VSI TISTI, KI SO S SVOJIM STANJEM ZADOVOLJNI, IMAJO VELIK INTERES, DA OSTANEJO STVARI TAKŠNE KOT SO, MEDTEM KO REVNI Z REVOLUCIJO LAHKO LE PRIDOBIMO

To misel je zapisal Jean Jacques Rousseau, ki je živel v času „romantike“, v času sanj o lepši in srečnejši bodočnosti človeka. Med njegovim življenjem in današnjim časom so pretekla stoletja. Koliko njegovih predvidevanj se je uresničilo? Ljudje pogosto pravimo, da se misli velikih ljudi uresničujejo šele po njihovi smrti, da šele takrat navadni zemljani prispejejo do takšne stopnje, da velikega učitelja lahko razumejo. Kako je torej z Rousseaujem?

VOLONTE GENERALE

Njegov začetek je dokaj romantičen in v današnjem času skoraj nemogoč. Izrednega pomena zanj je leto 1749. Takrat je napisal znamenito delo DISCOURS SUR LES ARTS ET LES SCIENCES, nagradno nalogo, ki jo je razpisala dijonska akademija. Vprašanje, če STA znanost in umetnost doprinesli k

izboljšanju družbene morale, bi bilo danes mogoče ravno tako, če ne bolj aktualno kot takrat. Zakaj potem takim nobena naša univerza ne razpiše takšne naloge? Če človek tako proučuje zgodovino, si nehoti zastavi vprašanje, zakaj je življenje na univerzah dandanes tako mrtvo. Nekoč so bile ravno univerze tiste, ki so pomenile središče kulturnega dogajanja. Kaj pa danes? Univerze so sredstvo za doseganje višjega družbenega položaja in s tem povezanimi dobrotami, v drugem primeru pa so zatočišče tistim, ki nimajo kaj početi in imajo povrhu še preveč denarja. Takšnih, ki prihajajo na univerze zaradi študija, raziskovanja ali drugih miselnih kategorij, je le malo. Pa vrnimo se k Rousseau. On je na takrat zastavljeno vprašanje odgovoril negativno. Šel je še dalje: CLOVEK JE SAM PO SEBI DOBER, CIVILIZACIJA GA JE POKVARILA!!!

Zanimivo so nekatere Rousseaujeve misli, ki se nanašajo na moralna in kulturna vprašanja. RAZVOJ ZNANOSTI, UMETNOSTI IN TEHNIKE POMENI IZGUBLJANJE NARAVNE SREČE IN ŽIVLJENJSKE HARMONIJE. Naivno samoljubje se pod razumom spreminja v

egoizem, oslabljenje karakterja in moralna pokvarjenost pa izhajata iz razvoja umetnosti. R. je bil prav gotovo največji moralist vseh časov. Bog ga je poslal ravno ob pravem času, kajti na obzorju je bila revolucija in Robespierre – apostol čednosti, je skušal prelitati njegovo teorijo v prakso. Na svetu bo raj takrat, ko bodo vsi vladarji filozofi (ALI PA JIH SPLOH NE BO) ali vsi filozofi vladarji.

Zanimivo je kako razlaga R. začetke privatne lastnine. PRVI, KI JE OGRADIL KOS ZEMLJE IN REKEL: TO JE MOJE IN JE NAŠEL LJUDI, KI SO MU TO VRVERJELI (bili so dovolj naivni), JE POSTAL ZACETNIK MEŠČANSKE DRUŽBE. Kaj je pravzaprav meščanska družba? Dandanes jo imamo priložnost srečati skoraj po vsej zapadni Evropi. Tudi pri nas se že spet javlja. Razlago, zakaj se spet javlja, je verjetno prav lahko najti v R. delih. R. je v svojem času predstavljal smer, ki je tvorila osnovo in se razvila v znanstveni socializem. Privatna lastnina deli ljudi na bogate in revne. Takrat bi se moral o po R. najti človek, ki bi bil dokazal, da je ta prvi buržuj lagal, da so plodovi zemlje last vseh,

zemlja sama pa ni od nikogar, ta bi bil lahko preprečil številne zločine, vojne in revolucije. Povratek k naravi je postavil kot imperativno zahtevo, kot edino rešitev človeške humanosti. Ta zahteva po vrnitvi k naravi nas močno povezuje z R. miselnostjo. Dandanes so že najnaprednejši znanstveniki in tehnologi potrdili, da je potrebno iskati pot nazaj k naravnim procesom in razvojem. Ta povratek k naravi razumemo danes predvsem v osnovnem pomenu besede narava, ali preprosto povedano zato, ker nam primanjkuje zraka. R. si je to stvar zamišljal nekoliko drugače. V tem povratku k naravi ni razumel povratka v prvotno stanje; zamišljal si je sodobno državno tvorbo, ki bi omogočala naravno življenje človeške stabilizacije. Takšno novo stanje bi imelo ogromno prednosti, ki jih omogoči človeku samo družba kot taka, duševno in telesno ga plemeniti in namesto naravne enakosti, ki je bila utemeljena le na podlagi naravnega nagona, bi nastopila prava politična in moralna avtonomija. CLOVEK JE ROJEN SVOBODEN, TODA POVSOD JE V OKOVIH!

ADRIAN GRIZOLD

Kaj je kulturna raven?

O usodi kulture že dolgo časa razpravljajo, vendar je očitno, da so se te teme raznovrstni pisari lotili na napačnem koncu. Namreč, postavljanje dileme množična kultura – „prava kultura“, je lažna. Odkar človeška družba obravnava vprašanje demokracije kot direktno vprašanje družbene prakse, se pojavlja tudi problem, kako opredeliti odnos množice do kulture. Alternativne možnosti, ki so se na ta način sproščale, so ali želele pripeljati

množice na obstoječo kulturno raven ali pa znižati kulturno raven na nivo množic. Seveda tovrstna dilema, ki implicitno pomeni elitistično usmerjeno kulturo, ne more vzdržati kritike. Namreč, nikoli ni bila jasno določena meja množice, njen obseg, „elitnost“ itd. Jasneje lahko ta razmerja, ki so prav gotovo zelo relativna, prikažemo s primerom. Prefinjeni esteti so v 19. stoletju opero črtili ali pa so se vsaj distancirali, medtem ko je obdobje

po I. svetovni vojni prineslo operi veliko zmagoslavje, posebno v srednjeevropskih deželah. Opera, ki so jo dolgo časa imeli le kot umetnost za množice in ki je daleč zaostajala za simfonično ali komorno glasbo, je postala simbol prefinjenega okusa in estetskega čuta. Danes lahko opazimo, da so operne predstave slabo obiskane, da pa nasprotno narodna in zabavna glasba polnita dvorane. In zdaj morejo oboževalci resne glasbe reči, da je zanimanje za opero slabo zaradi tega, ker je kulturna raven padla še niže, kot je bila v preteklem stoletju. Mar ne bi bil verjeten zaključek, da so množice dosegle kulturno raven, na kateri so spoznale, da je opera izumetničena in lažna.

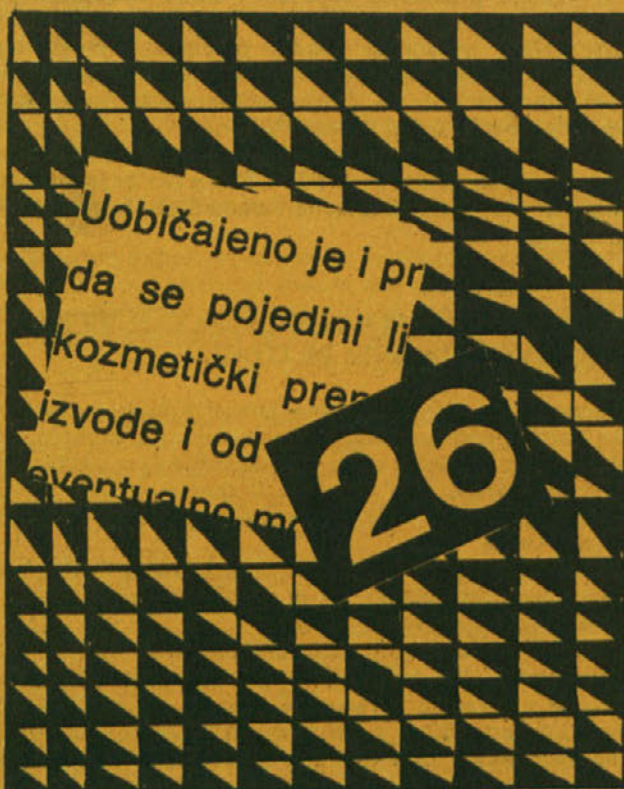
Devetnajsto stoletje je razlike pojmovalo kot zlo. Tako misli tudi velika večina mislecev dvajsetega stoletja. Rezultati takšnega mišljenja je razdelitev kulture na masovno kulturo in na tisto, ki ni množična. V teh razmišljanjih je publika homogena množica, čeprav bi bilo upravičeno govoriti o publikah. Različni ljudje imajo različne duhovne potrebe, ki pa se znajdejo, če jih hierarhično vrednotimo, na približno enakem nivoju. Zakaj bi bil človek, ki v svoji sobi posluša na magnetofonski trak posneto Beethovno simfonijo v izvedbi odličnega simfoničnega orkestra, manj civiliziran kot nekdo drug, ki isto simfonijo posluša v izvedbi slabega orkestra, toda v koncertni dvorani? Ali se ta množična kultura ne uničuje in negira sama sebe?

Ce bi danes ekonomist sedel za pisalno mizo in napisal članek, v katerem bi trdil, da proizvodnja začimb nevarno ogroža proizvodnjo sladkarij ali da proizvodnja klobukov nevarno konkurira proizvodnji obutve, bi se mu vsi smejali. Zdi se mi, da dilema med tako imenovano množično kulturo in tisto drugo, ki ni množična, izvirajo iz istega načina mišljenja, kot ga ima omenjeni ekonomist, ki smo ga navedli za primer. Gre za dvojje različnih potreb. Med počitkom lahko prav lepo beremo detektivko, medtem ko v urah intelektualnega naprezanja ne

moremo čitati slabe knjige, ki bi rada bila „resna“.

To sem zapisal z vnaprej določenim namenom. Po eni strani se dilema o množični in ne(množični) kulturi pojavlja tudi pri nas. Po drugi strani pa lahko opazimo na strani študentov zelo nizko kulturno raven. To dokazujemo s podatki o obisku gledaliških, opernih predstav, koncertov resne glasbe in umetnostnih galerij. Sodimo torej popolnoma enako kot priznani esteti sedanjega in preteklega časa. Zanimanje dejstev bi bilo nesmiselno, vendar pa je umestno vprašanje, ali je takšno vrednotenje dovolj kompleksno in tudi realno. Student bere, poslušajo glasbo, gleda plakate, poje, piše – ali ni tudi to kultura? Le da je drugačna, da ni izraz potešenih potreb po dobri (slabi) operni predstavi, ampak rezultat človekovega občutja, čistega in neizumetničenega. Pri presojanju napredovanja oz. nazadovanja kulturne ravni bomo objektivni. Tako imenovana množična kultura ne more ogroziti nikogar. Ko razmišljamo o kulturi pri nas, o tisti kulturi, ki je izven množične kulture, ki množično kulturo presega (ali tudi ne), čestokrat pozabimo na dve osnovni stvari: na njen umetniški nivo in na možnost materialne potrošnje, torej možnost uživanja. Ljudje ne kupujejo npr. slik iz več razlogov: niso dovolj kulturni, nimajo izoblikovane umetniškega okusa ali, so kulturni, imajo okus, vendar prav zaradi tega nočejo kupiti slik, ki ne dosegajo zadovoljivega nivoja ali si zelo želijo kupiti sliko, vendar nimajo denarja za to ali pa nimajo prostora na zidu, kamor naj bi sliko obesili. Pri razmišljanjih o množični in elitni kulturi največkrat upoštevamo le prvi aspekt. Drugi in tretji pa sta pogosto usodnejša.

Dušan Zbašnik

Hodite v kino?

Prosim vas, ne hodite v kinematografe ob 22. uri. Takrat se vam bo pripetilo tisoč čudnih dogodivščin. Prvič: Od prve do sedme vrste so zasedli sedeže kričači in pijanci, stari nič več in nič manj kot 19 let.

Drugič: Pomislite, da sedite v peti vrsti. V temi začne šuštetati papir, odvíja se sendvič, smrdijo klobase, kumare, ajvar. Zatiskate si nos, oči se vam solzijo. „Poj v pizdo, kurac frdamani!“, zaslišite v žargonu. „Pepe, ne jebi se!“ zakriči mladenič iz prve vrste nazaj v prazno, zadene v polno, se zareži in se počoha kot da bi imel bolhe. Od zadaj zaslišite odgovor: „Bodi tiho, saj maš pizdo ko Sicilija!“ Na platnu se medtem prijazno, prijetno, smehljajoče in udobno sodobno pogravajo reklame za cigarete, pepsi kolo itd. Manekeni se sprehajajo po čudovitih barskih beznicah, krasnočudotvorne ženske kažejo nožice, plešejo, se vdano smehljajo, moški si prižge z zlatim vžigalnikom cigareto... „Drakula, Drakula!“, se zadere neki obiskovalec in dvorana plane v bučen smeh.

Tretjič: Zdaj je dvorana zares ugasnila. Film teče... Ko pokasluje Du stin Hoffman v filmu Polnočni kavboj, kričijo: „Crkni kurac!“ in „Glej prasca hudičevega! Buzerant strašni!“... Ko isti igralec pripoveduje s platna kot stoletnik farso svojega zahodnjaškega življenja, se dvorana obupno reži. Ženskam režejo prsi, obiskovalci kričijo: „Fukaj, fukaj!“

Četrtič: Pri težjih filmih zapuščajo pijani obiskovalci dvorano, pri tem glasno negotujejo in pošiljajo ostale obiskovalce v rit, v pizdo, kurac itd.

Petič: Kadar hoče nepridiprave biljeterka umiriti in svetj z baterijo, ji grozijo s pretepom in klofutami, včasih začasno utihnejo, sicer pa nadaljujejo z osornimi psovkami.

O zlata mladost in še bolj zlata mladina! Tudi otročki trinajstletniki so tukaj in oponašajo starejše kolege. Pred kinematografi stojijo žicarji in prosjačijo: „Gospod, dajte mi petdeset din!“ in „Stari, daj pet kovačev!“ Kadar je na sporedu kakšen izredno pritegljiv film, preprodajajo vstopnice po trikratni ceni.

Zato vas prosim, sploh ne hodite več v mariborske kinematografe! Ostanite rajši doma ob televizijskih sprejemnikih. Če ste psiholog, si vendar oglejte, okušajte, poslušajte našo mlado in zlato kinematografsko publiko.

-raški

Neformalni in neformalni pogovor (torej v zasebnem aranžmanu), manjše družbe je nanesele tudi na delo domske skupnosti, ki ima med drugim tudi sorazmerno dosti poslušalca za rekreacijo. V ta namen organizira izlete, ekskurzije, kopanje v slavnem „Pristanu“ in telovadbo v še slavnem TVD Partizanu. Pri opredelitvi nam je pomagal na zeleno vejo eden pomembnih študentskih funkcionarjev, ki je „oštromno“ ugotovil, da je delo sindikalističnega značaja. Hvala mu za dvoje spoznanj: Spoznal sem bistvo dela sindikatov (?) in pomen rekreacije. Študentski funkcionarji pa se morajo ukvarjati s „sistemskimi vprašanji“, tj. kričati okrog ogalov, nikakor pa ne skrbeti za realizacijo svojih parol.

p erisko p

Kdaj bo naša družba spremenila krivičen odnos do Višje tehniške šole in ji končno formalno priznala tudi drugo stopnjo? Vse pogosteje slišimo vesti (o tem obstajajo tudi statistični podatki), da je precej kolegov študentov, ki garajo na tem zavodu po 5 in več let, diplomo pa dobijo le za prvo stopnjo.

Mnogi ekonomisti imajo najboljše domisleke pri britju. Kajti najbolj intenzivno misli človek takrat, ko mu visi nož nad glavo.

MARIKA

DESET BOŽJIH ZAPOVEDI

1. Študij je napor
2. Rodili smo se utrujeni in živimo zato, da uživamo
3. Ljubi svojo posteljo kot samega sebe
4. Počivaj čez dan, da boš lahko ponoči spal
5. Če je delo zdravje, naj živi bolezen
6. Od prevelikega počivanja še nikdar nihče ni umrl
7. Ne delaj danes, kar lahko storiš jutri
8. Študiraj manj kot moreš in tisto, kar moreš, prepusti drugemu
9. Če vidiš koga, ki počiva, mu pomagaj
10. Če te prime, da bi študiral, sedi in počakaj, da te mine

KUHARSKI RECEPT

Zena prosi moža, naj ji napiše recepte nekaterih jedi, ki jih bo slišal po radiju. Mož ujame na nesrečo dve postaji obenem, a tega ni opazil. Prva je oddajala kuharske recepte, druga pa fizikalne vaje. Ko je bilo oddaje konec, je recepte prebral:

„Roke v bok, deni pest moke na ramo. Dvigaj kolena in prepogibaj palce, nato dobro zmešaj v pol litra mleka. To ponovi šestkrat. Vdihavaj hitro po eno žlico ruma, dodaj malo marmelade, ter hitro deni v skledo. Pozor: Vlezi se na tla in hitro stepaj beljake dveh jajc. Pripogni se globoko, pazi na zadostno vročino. Pripogibaj telo naprej in nazaj, dokler ne zavre. Stoj na petah, petnajst minut, malo počivaj in ponovi vzhajanje trikrat. Nato potegni iz ognja in dobro zmečkaj. Dihaj normalno, še enkrat dobro premešaj, obleči volneno obleko, ter dodaj še malo surovega masla. Postavi na mizo z vinsko omako. Za jed potrebuješ samo žlico. Se prej teči dvakrat okoli hiše.“

K kot kultura

V prejšnji številki smo na tem mestu spregovorili o težnji mariborskih študentov za uvedbo telesne kulture v vse letnike oziroma o možnosti sproščene, cenene rekreiranja študentov. Danes nas zanima vprašanje študentske kulturne dejavnosti.

Lahko rečemo, da je študent (ali bi naj vsaj bil) objekt in subjekt kulturnega življenja. Ker sodelovanje v KUD Študent in v komisiji za kulturno dejavnost pri IO ŠS MVZ ni preveč mamljivo – pa ne zaradi tega, ker bi le-ti slabo delovali, pač pa zaradi določene togosti in nedomiselnosti ter majhne kreativnosti teh teles – je treba svoja prizadevanja realizirati kje drugje. Možnosti za to pa je manj, kot bi si mislili. Zato bi veljalo najprej oceniti vlogo študenta kot subjekta kulturnega življenja. Podatki kažejo, da se SNG Maribor, galerija, razstavnici Rotovž, muzeji in knjižnice ne morejo pohvaliti z velikim številom obiskovalcev iz študentskih vrst. Ne mislim, da je raven umetniškega okusa in občutka za lepo pri študentih padla na dosti nižji nivo, pač pa si upam trditi nasprotno; da na eni strani ponudba kulturnih dobrin ne dosega zadovoljivega nivoja – kvalitativno in kvantitativno, in da po drugi strani mediji obveščanja, ki so na voljo študentski populaciji nezadovoljivo informirajo študente. Prepričan sem, da bi povečani napor v tej smeri prinesli lepe rezultate – tako kulturnim institucijam kot študentom in vsej družbi. To je tudi eno izmed mnogih področij dela, ki bi se ga lahko lotila že obstoječa komisija za kulturna vprašanja pri IO ŠS MVZ. Za ilustracijo in konec: s sredstvi, ki jih je na razne načine pridobil Fakultetni odbor EF v Beogradu, so lahko vsakemu študentu ponudili „subvencionirano“ karto za gledališko predstavo. Naleteli so na močan odmev. Pa je to le ena izmed številnih možnosti . . .

D. Z.

Po predstavi Slovenskega filma VESNA je študent VEKS-a I. P. sklonjen nekaj iskal med klopki. Na vprašanje, kaj išče, je takole odgovoril: „Slovenec sem in iščem izgubljen napredek filmske industrije.“ Slučajno prisotni gledalci in vprašani niso natanko vedeli, kako je v resnici, kaj da išče. Vprašanje je, ali slovenski filmski delavci vedo?

Iz priročnika za bodoče pripravnike (če bi obstajal), bi mogli zvedeti tudi za sledeč primer. Podjetje se bode s mlajšim uslužbencem, ki je želel narediti nekakšno reorganizacijo in je poslal kritične pripombe na US. Pripombe so odložili kot nerešne in mu z vso resnostjo znižali plačo. Seveda je o tem zvedel šele kasneje, četudi zakon določa, da bi ga morali povabiti na sestanek, na katerem so obravnavali njegovo pravico iz dela.

Jeseni je Katedra v eni izmed števil napovedala nujno devalvacijo dinarja. Takrat so se temu nekateri posmihali, danes pa kaže, da so predvidevanja bila utemeljena. Upamo si celo trditi, da je monetarna kriza bila le ugoden povod za devalvacijo dinarja, ki bi jo kakorkoli morali izvesti. In to pomeni, da ta devalvacija ni zadnja . . .

Ob 10 % devalvaciji ameriškega dolarja se je tudi Narodna banka Jugoslavije odločila za tovrsten ukrep. Te dni smo v časnikih brali nazorno obrazložitev nujnosti tega ukrepa, do katerega je prišlo zaradi močne navezanosti naše zunanje trgovine in neblagovne menjave z ZDA in drugimi državami zahoda. Kljub temu pa ne moremo pozabiti bednega komentiranja devalvacije, ki si ga je privoščila RTV Ljubljana, glavni akter pa

je bil šef Narodne banke za Slovenijo, Sveto Kobal. Pričakovali smo vsaj definicijo devalvacije iz njegovih ust, dasi ga je napovedovalka predstavila kot človeka, ki bo pojasnil vpliv devalvacije na slovenski uvoz in izvoz. Toda, izgubljač se med svojimi miselnimi asociacijami, nas je Sveto Kobal zapustil razburjene, jezne in konfuzne (!), saj s svojimi „izvajanji“ ni mogel poučiti ne preprostega človeka, ne genija.

Spomnim se še, kako smo bili veseli, ko smo dobili Fontano in z njo plavalni bazen. Danes imamo mnogo večji Pristan, ki kakor se da sklepati po izjavah delavcev GP Novi svet, močno ogroža rentabilnost plavalnega bazena na Fontani. Ker ima bazen na Fontani izredno lego in ker se obisk ni bistveno zmanjšal, bi priporočil tamkajšnjim delavcem malo več komercialnega duha, propagiranja, popularnih popustov in atrakcij, kar bi gotovo močno povečalo obisk. Likvidacija bazena bi bila čisti nesmisel.

Na tretji konferenci ZŠ Slovenije je bilo zelo zanimivo poslušati predloge o nazivu, ki naj bi ga imela komisija za informiranje. Med predlogi, ki so po svoji zapletenosti vzbudili med prisotnimi več ali manj smeha, so se končno zedinili za naziv, ki je napisan zgoraj. Vendar, ali ne bi bil učinkovitejši naziv: Komisija za splošno informiranje ter koordiniranje komunikacijskih zank znotraj študentskih množic in za oblikovanje povratnih zvez med študenti in družbeno skupnostjo. Zanimivo, ne? Pa še smejali bi se lahko. Tudi na glas.

Že vrsto let je v mariborskih profesorskih krogih običaj, da tako skrbno pripravljajo za študente študijski material. Iskrena pohvala. Skripta pa so vedno debelejša in tudi dražja. Razumeti moramo, da znanost napreduje, pa tudi honorarji za vsako natipkano stran so vedno večji. Torej bolje je napisati več, pa čeprav nepotrebna ponavljanja in raztegotvanje snovi. Tako sta oba zadovoljna: profesor in študent. Profesor bo za novo študijsko leto napisal nova, študent pa vrgel stara skripta v stran. Piko! Piko! Pa res ne smemo biti!!!